

GÖTEBORGS UNIVERSITET
HANDELSHÖGSKOLAN

Solvens 2 och dess påverkan på den svenska försäkringsmarknaden

Magisteruppsats i företagsekonomi
Handelshögskolan vid Göteborgs Universitet
Externredovisning och företagsanalys
Höstterminen 2009

Handledare
Gudrun Baldvinsdottir och Jan Marton

Författare
Heléne Höglund 851202
Mikael Lindbäck 820805

Förord

Denna studie har genomförts höstterminen 2009 på Handelshögskolan i Göteborg. Det har varit många långa dagar men aldrig tråkigt. Arbetsprocessen har varit väldigt givande både på ett kunskapsmässigt och personligt plan. Vi ser fram emot den fortsatta utvecklingen av Solvens 2 de närmaste åren och hoppas slutsatserna i denna uppsats bidragit till en god uppfattning om direktivets påverkan på den svenska försäkringsmarknaden.

Vi vill börja med att tacka de personer som gjort denna uppsats ett snäpp bättre än vad den hade varit utan er. Speciellt kan nämnas Johan Axelsson för designen och värdefulla åsikter från våra handledare Jan Marton och Gudrun Baldvinsdottir. Till slut så förtjänar självklart våra respondenter det största tacket av alla. Utan er hade uppsatsen aldrig funnits till.

Göteborg den 11 januari 2010

Heléne Höglund

Mikael Lindbäck

Sammanfattning

Examensarbete i företagsekonomi, Handelshögskolan vid Göteborgs universitet, Externredovisning och företagsanalys, Magisteruppsats, HT 2009

Författare: Heléne Höglund och Mikael Lindbäck

Handledare: Gudrun Baldvinsdottir och Jan Marton

Titel: Solvens 2 och dess påverkan på den svenska försäkringsmarknaden

Bakgrund och problem: Det är viktigt med reglering av försäkringsmarknaden för att skydda konsumenterna och upprätthålla stabilitet i det finansiella systemet. Ett nytt EU-direktiv avseende solvensreglering, kallat Solvens 2-direktivet, ska vara implementerat i hela EU senast hösten 2012 och kommer innebära stora omställningar för försäkringsbolagen. Riskbaserade kapitalkrav, högre krav på intern kontroll samt nya värderingsprinciper kommer stå för de största utmaningarna. Denna studie utreder hur Solvens 2-direktivet påverkar den svenska försäkringsmarknaden och om värderingsprinciperna i Solvens 2-direktivet stämmer överens med IFRS och det svenska regelverket.

Syfte: Uppsatsens syfte är att ge en övergripande bild av de möjliga konsekvenserna av direktivet för den svenska försäkringsmarknaden.

Avgränsningar: Studien har avgränsats till den konceptuella innebörden och således ej studerat de tekniska detaljerna.

Metod: En kvalitativ metod innefattande intervjuer med tre försäkringsbolag samt Finansinspektionen och en komparativ litteraturstudie har använts.

Analys och slutsatser: Solvens 2 leder till ett harmoniserat regelverk och utökat kundskydd på försäkringsmarknaden. Det är dock behäftat med stora kostnader för försäkringsbolagen pga. de ökade kraven på rapportering och internkontroll som följer av direktivet. Solvens 2 kommer också leda till högre kapitalkrav och sannolikt kommer flera svenska försäkringsbolag behöva öka sina kapitalbaser eller minska sina risker. Risken finns att de högre kostnaderna i slutändan får betalas av försäkringstagarna i form av t.ex. högre premier, mer riskdelning och sämre utbud.

Direktivet medför också nya värderingsprinciper. Skillnaden blir tydligast vad gäller skuldvärderingen men det finns även vissa skillnader i tillgångsvärderingen. Kraven på dokumentation och verifierbarhet ökar generellt i Solvens 2 i jämförelse med IFRS och det svenska regelverket. Dessa två faktorer leder till utökad administration för försäkringsbolagen.

Förslag till vidare forskning: Andra studier skulle förslagsvis kunna jämföra hur svenska försäkringsbolag ligger till jämfört med sina konkurrenter i EU eller göra en bredare studie av vilka modeller svenska försäkringsbolag väljer att använda sig av.

Ordlista

Solvens	Förmåga att betala skulder
Återförsäkringsbolag	Ett försäkringsbolag som huvudsakligen försäkrar risker hos andra försäkringsbolag

Förkortningar

CCF	Cummins Conceptual Framework
CEIOPS	Committee of European Insurance and Occupational Pensions Supervisors
EU	Europeiska Unionen
FTA	Försäkringstekniska avsättningar
IAS	International Accounting Standards
IASB	International Accounting Standards Board
IFRS	International Financial Reporting Standards
MCR	Minimal Capital Requirement (Minimikapitalkrav)
ORSA	Own Risk and Solvency Assessment
SCR	Solvency Capital Requirement (Solvenskapitalkrav)
SRP	Supervisory Review Process
ÅRFL	Lag om årsredovisning i försäkringsbolag
ÅRL	Årsredovisningslagen

Innehåll

1	INLEDNING	7
1.1	BAKGRUND	7
1.2	PROBLEMDISKUSSION	9
1.3	PROBLEMFÖRMULERING	10
1.4	SYFTE	10
1.5	AVGRÄNSNINGAR	11
2	METOD	12
2.1	METODISK ANSATS	12
2.2	DATAINSAMLING	12
2.2.1	<i>Empiri</i>	12
2.2.2	<i>Referensram</i>	14
2.3	ANALYS	15
2.4	STUDIENS TILLFÖRLITLIGHET	16
2.4.1	<i>Reliabilitet</i>	16
2.4.2	<i>Validitet</i>	16
3	REFERENSRAM	18
3.1	ÅRSREDOVISNING I FÖRSÄKRINGSBOLAG	18
3.1.1	<i>Säkerhetsreserver</i>	18
3.2	CENTRALA VÄRDERINGSFRÅGOR – IFRS OCH SVENSK REGLERING	19
3.2.1	<i>Försäkringstekniska avsättningar</i>	19
3.2.2	<i>Immateriella tillgångar</i>	20
3.2.3	<i>Materiella anläggningstillgångar</i>	20
3.2.4	<i>Förvaltningsfastigheter</i>	21
3.2.5	<i>Finansiella tillgångar</i>	21
3.3	SOLVENSREGLERING	22
3.3.1	<i>Forskning om solvensreglering</i>	23
3.3.1.1	<i>Cummins Conceptual Framework</i>	24
3.4	SOLVENS 2	24
3.4.1	<i>Kvantitativa aspekter</i>	25
3.4.2	<i>Kvalitativa aspekter</i>	27
3.4.2.1	<i>Riskhantering, internkontroll och internrevision</i>	27
3.4.2.2	<i>Tillsyn</i>	28
3.4.3	<i>Upplýsningar och information</i>	29
3.4.4	<i>Forskning om Solvens 2</i>	29
3.4.4.1	<i>Cummins Conceptual Framework</i>	31
3.5	CENTRALA VÄRDERINGSFRÅGOR – SOLVENS 2-DIREKTIVET	32
3.5.1	<i>Försäkringstekniska avsättningar</i>	33
3.5.2	<i>Immateriella tillgångar</i>	33
3.5.3	<i>Materiella anläggningstillgångar</i>	34
3.5.4	<i>Förvaltningsfastigheter</i>	34
3.5.5	<i>Finansiella tillgångar</i>	34
3.6	IFRS 4 FAS 2 OCH SOLVENS 2	34
3.7	LÄRDOMAR FRÅN BASEL 2	35
4	EMPIRI	36
4.1	FINANSINSPEKTIONEN	36
4.1.1	<i>Övergripande frågor</i>	36
4.1.2	<i>Kvantitativa aspekter</i>	36
4.1.3	<i>Kvalitativa aspekter och tillsyn</i>	37
4.2	IF	37
4.2.1	<i>Övergripande frågor</i>	38
4.2.2	<i>Kvantitativa aspekter</i>	38
4.2.3	<i>Kvalitativa aspekter</i>	39
4.2.4	<i>Upplýsningar</i>	39
4.3	SALUSANSVAR	40

4.3.1	Övergripande frågor.....	40
4.3.2	Kvantitativa aspekter.....	40
4.3.3	Kvalitativa aspekter.....	41
4.3.4	Upplysningar.....	41
4.4	AFA FÖRSÄKRING	41
4.4.1	Övergripande frågor.....	42
4.4.2	Kvantitativa aspekter.....	43
4.4.3	Kvalitativa aspekter.....	44
4.4.4	Upplysningar.....	45
5	ANALYS	46
5.1	VÄRDERINGSPRINCIPER I SOLVENS 2, IFRS OCH DET SVENSKA REGELVERKET	46
5.2	HUR PÅVERKAR SOLVENS 2-DIREKTIVET DEN SVENSKA FÖRSÄKRINGSMARKNADEN?	47
5.2.1	Solvens 2.....	48
5.2.2	Implementeringen av Solvens 2 i Sverige.....	49
5.2.3	Förändring av kapitalkrav och kapitalbas	49
5.2.4	Val av modell.....	51
5.2.5	Kvalitativa aspekter.....	52
5.2.6	Upplysningar.....	53
6	SLUTSATS	54
6.1	FÖRSLAG TILL VIDARE FORSKNING.....	55
	KÄLLFÖRTECKNING	56

Figurer

FIGUR 1 - SOLVENS 2-DIREKTIVETS TRE PELARE.....	25
FIGUR 2 - BALANSRÄKNING I SOLVENS 2.....	25

Bilagor

BILAGA A – STANDARDMODELLEN ENLIGT SOLVENS 2
BILAGA B – RESULTAT AV FÖRSÄKRINGSBAROMETERN FÖRSTA HALVÅRET 2009
BILAGA C – INTERVJUMALL FÖRSÄKRINGSBOLAG
BILAGA D – INTERVJUUNDERLAG FINANSINSPEKTIONEN
BILAGA E – RESULTAT UTÖKAD CCF

1 Inledning

I detta kapitel ges en bakgrund till varför det är viktigt med reglering av försäkringsmarknaden. Denna följs av en problemdiskussion som mynnar ut i en problemformulering. Slutligen presenteras studiens syfte och dess avgränsningar.

1.1 Bakgrund

Försäkringsbolag, i likhet med andra finansiella företag, omfattas av speciella regler på grund av att deras verksamhet skiljer sig så pass mycket från andra typer av företag. Med detta följer också en speciell tillsyn. Den främsta orsaken är att det anses viktigt att skydda konsumenterna. En annan, i viss mån bidragande faktor, är vikten av att upprätthålla det finansiella systemets stabilitet. Denna faktor har dock större betydelse för reglering av andra typer av finansiella företag än försäkringsbolag.¹

Det som gör konsumenterna extra utsatta i just försäkringsverksamhet är att de betalar premierna i förväg utan att veta riktigt vad det är de kommer att få, att det kan vara svårt att tolka ett försäkringsavtal och även svårt att avgöra om försäkringsbolaget kommer att kunna leva upp till sina åtaganden. Enskilda individer som drabbas av att försäkringsbolag inte kan fullgöra det de åtagit sig kan drabbas mycket hårt. Exempelvis kan utbetalningar från en pensionsförsäkring vara viktiga för att en person ska klara sitt uppehälle. Även skaderegleringar som drar ut på tiden kan utgöra en risk. Det blir då viktigt att försäkringsbolaget kan klara av sina åtaganden under en längre tid än den sedvanliga ettåriga avtalstiden.²

Sett ur ett samhällsekonomiskt perspektiv är det viktigt att det finns regelsystem som styr försäkringsbolagen för att människor ska våga teckna försäkringar och således upprätthålla den ekonomiska aktiviteten.³ Trots detta finns ingen statlig garanti som skyddar försäkringstagarna om ett försäkringsbolag blir insolvent motsvarande insättningsgarantin för banker. Idén om en sådan har tagits upp på EU-nivå, men det finns inga planer på att införa det i dagsläget. Något som emellertid finns vid en insolvenssituation är en förmånsrätt för försäkringstagarna till bolagets skuldtäckningstillgångar.⁴

Enligt Finansinspektionen (FI) är risken att ett försäkringsbolag inte kan klara av sina åtaganden liten. För en enskild försäkringstagare är det snarare risken att råka ut för en skada som sedan inte bedöms som ersättningsbar av försäkringsbolaget som är den största risken.⁵

Nyligen blev dock försäkringsbolaget Aspis Liv av med sitt tillstånd.⁶ Det är första gången någonsin som ett försäkringsbolag i Sverige förlorar sitt tillstånd.⁷ Bolaget blev insolvent i och med att det förlorade kontrollen över en stor del av sina tillgångar då dessa pantsattes utomlands. Ytterligare bidragande faktorer till indragandet var att det förekommit otillåten

¹ Försäkringstillsynsutredningen 2005

² Ibid

³ Ibid

⁴ Finansinspektionen 2009e

⁵ Ibid

⁶ Finansinspektionen 2009h

⁷ Finansinspektionen 2009j

vinstutdelning och brister i den interna styrningen och kontrollen. Konsekvensen av ett indraget tillstånd är likvidation och fram till dess tar FI kontroll över företaget.⁸

I början av december inleddes en förundersökning mot bolaget hos Ekobrottsmyndigheten.⁹ Några dagar senare annonserade Finansinspektionen att de ingått ett avtal där Moderna Försäkringar tar över hela verksamheten i Aspis Liv. På så sätt löstes den akuta situationen och alla försäkringstagare gick skadelösa. Hade inte försäljningen kommit till stånd hade risken för konkurs varit stor, vilket i sin tur skulle innebära att alla pågående utbetalningar till försäkringstagare hade stoppats.¹⁰

Samordningen av regler gällande försäkringsmarknaderna inom Europeiska Unionen (EU) började redan på 1970-talet. Det var dock först 1998, då finansmarknaderna blivit alltmer komplexa och en gemensam europeisk marknad siktades, som EU-kommissionen tog fram en handlingsplan för att nå ökad samordning. Implementeringen delades upp i två steg. Det första började gälla 2004 och fick namnet Solvens 1. Det innehöll minimikapitalkrav som syftade till att öka samordningen mellan företag som lydde under olika normsättare och tidigare haft olika krav på sig. Kraven var regelbaserade och innebar inga större förändringar gentemot tidigare reglering.¹¹

Den 22 april 2009 antog Europaparlamentet Solvens 2-direktivet. Det godkändes sedan av finansministrarna inom EU i maj samma år. Direktivet ska vara implementerat i medlemsländerna senast oktober 2012.¹²

Syftet med samordnad reglering av försäkringsverksamheten inom EU är att tillse finansiell stabilitet i försäkringsföretagen och se till att denna kan upprätthållas även i svåra tider. Meningen är att det ska utgöra ett skydd för försäkringstagarna och stabiliteten i hela det finansiella systemet. Solvens 2 ger riktlinjer för hur risker ska hanteras och vilka finansiella tillgångar företagen behöver ha för att säkerställa att de kan fullgöra sina åtaganden. Det handlar både om att underlätta skapandet av en gemensam marknad och tillse en lämplig nivå på konsumentskyddet. Dagens europeiska reglering anses av många länder inte vara tillfredsställande. Det har gjort att länderna utarbetat egna regler, vilket motverkat idén om en gemensam marknad. Förhoppningen är att Solvens 2 kommer att råda bot på detta.¹³

Direktivet fungerar som ett ramverk och kallas för nivå 1-text. Nivå 2 och 3 håller på att utarbetas och kommer att utgöras av detaljerade texter (troligen EU-förordningar) respektive standarder.¹⁴ CEIOPS (Committee of European Insurance and Occupational Pensions Supervisors) är den europeiska tillsynskommittén för försäkringar och tjänstepensioner. CEIOPS ger ut så kallade konsultationspapper med förslag till hur detaljerade regler skulle kunna se ut. Branschen har sedan möjlighet att komma med åsikter innan EU-kommissionen slutligen ska besluta om hur de nya reglerna ska se ut.¹⁵

⁸ Finansinspektionen 2009h

⁹ Dagens Industri 2009

¹⁰ Finansinspektionen 2009i

¹¹ Eling et al. 2008

¹² Finansinspektionen 2009

¹³ European Commission 2009

¹⁴ Bjerre Sekund 2009

¹⁵ Finansinspektionen 2009

Sommaren 2008 gjordes den senaste förstudien av den nya regleringen. Det var den fjärde i ordningen och kallas således Quantitative Impact Study 4 (QIS4). Totalt deltog 1412 bolag, varav 40 var svenska.¹⁶

Alla de svenska bolagen nådde upp till minimikapitalkravet i QIS4. Vad gäller solvenskapitalkravet var det tre svenska bolag som inte nådde upp till det. Andelen av de totala företagen som inte nådde upp till solvenskapitalkravet var drygt tio procent. Sverige ligger alltså aningen bättre till än snittet.¹⁷ I augusti 2010 förväntas QIS5 genomföras med de senaste förutsättningarna.¹⁸

1.2 Problemdiskussion

Försäkringsförbundet är en intresseorganisation inom försäkringsbranschen.¹⁹ De ser positivt på Solvens 2-direktivet och tilltalas av de principer som direktivet bygger på. Dessa är samspelet mellan marknadsvärderade tillgångar och skulder samt riskbaserade kapitalkrav. Däremot är försäkringsförbundet emot det förslag till tekniska råd för nivå 2-regler som CEIOPS gett ut. Enligt försäkringsförbundet strider de råden mot de principer som direktivet bygger på. I de tekniska råden förespråkar CEIOPS försiktiga antaganden och marginaler istället för den värdering till verkligt värde som förordas i direktivet. Försäkringsförbundet anser att CEIOPS tekniska råd skulle leda till högre premier för försäkringstagarna, försämrad konkurrenskraft för de europeiska försäkringsföretagen och försämrad drivkraft hos företagen vad gäller utövande av bra riskkontroll.²⁰

Enligt Försäkringsförbundet har CEIOPS förslag lett till reaktioner runt om i Europa. De berättar att CEA – Insurers of Europe, en europeisk branschorganisation, skrivit till CEIOPS och påtalat att flera av förslagen strider mot det ursprungliga direktivet och skulle leda till mycket högre krav på försiktighet, inte uppmuntra till sund riskhantering på samma sätt som det var tänkt och innebära en oskäligt hög övergångskostnad. Ytterligare exempel på befarade konsekvenser är att i Storbritannien kan företagens kapitalbaser behöva fördubblas.²¹

I sitt följebrev till tekniska råd för nivå 2-regler anger CEIOPS att de fått önskemål från sina medlemmar att beakta finanskrisen vid utformningen av sina råd och således gjort det. CEIOPS tillstår att bank- och försäkringsverksamhet använder sig av olika affärsmodeller, men menar att när det gäller bedömning av kapitalets kvalitet så finns det viss överlappning. Då kapitalets kvalitet är en viktig del vid solvensbedömning går det inte att bedöma det enbart utifrån namnet på posten, utan det är viktigt att se till vilken förmåga att absorbera förluster som kapitalet har. En bedömning bör därför göras med en vid syn som även innefattar ett bankperspektiv. Ytterligare aspekter vars vikt påvisats i och med finanskrisen är riskhantering, stresstest och stabiliteten i de interna modellerna. CEIOPS har således tagit detta i beaktande vid utformning av sina råd avseende kalibrering och korrelationer.²²

Försäkringsförbundet menar dock på att försäkringsbolag (utöver de finansiella riskerna) befattar sig med många risker som inte är finansiella och därför snarare utgör stabilisatorer om finansmarknaden drabbas av volatilitet. Bank- och försäkringsverksamhet har dessutom

¹⁶ Finansinspektionen 2008

¹⁷ Ibid

¹⁸ European Commission 2009b

¹⁹ Försäkringsförbundet 2009c

²⁰ Försäkringsförbundet 2009

²¹ Ibid

²² CEIOPS 2009

olika ekonomiska strukturer. Försäkring handlar om långsiktiga åtaganden där utbetalningarnas belopp och tidpunkt ofta kan uppskattas relativt bra, vilket bidrar till en förhållandevis låg likviditetsrisk. Banker å andra sidan har mer kortsiktiga åtaganden. Skillnaderna i verksamheten leder till skillnader även i regleringen. Solvens 2 omfattar hela balansräkningen och de risker som inte avspeglas där kontrolleras genom tillsyn. Basel 2 (som reglerar bankverksamhet) omfattar bara balansräkningens tillgångssida, vilket gör att vissa risker kan förbises.²³

Vidare poängterar Försäkringsförbundet att finanskrisen inte berodde på brister i försäkringsbranschen och att branschen stått sig bra genom krisen. De försiktighetsmarginaler som CEIOPS föreslår är inte i överensstämmelse med direktivet och kommer att komplicera matchningen av tillgångar och skulder, vilket i sin tur kommer att komplicera riskkontrollen. Försäkringsförbundet anser inte att någon revidering med anledning av finanskrisen är nödvändig.²⁴

Inom EU finns idag inga enhetliga redovisningsregler för försäkringsskulder. I samband med att alla noterade företag i EU började redovisa enligt IFRS 2005 så lanserade IASB standarden IFRS 4 med syftet att harmonisera redovisningen även hos försäkringsbolag. På grund av tidsbrist blev IASB tvungen att dela in IFRS 4 i två faser, varav den första fasen blev relativt urvattnad och gav ingen vägledning över hur redovisningen av försäkringsskulder ska göras. Denna reglering sköts nu istället av nationella lagar och praxis vilket innebär att det finns stora skillnader mellan bolag i olika länder. Solvens 2 kommer medföra nya värderingsregler för både tillgångar och skulder som ska ligga till grund för en balansräkning med verkliga världen, som i sin tur används för kapitalkravsberäkning.²⁵

Fas 2 av IFRS 4 förväntas medföra en fullständig standard för redovisning i försäkringsföretag och enligt tidsplanen ska en färdig standard kunna vara färdigutvecklad 2011. I utvärderingen till QIS 4 kom det önskemål från många länder att Solvens 2 och IFRS 4 fas 2 skulle utvecklas i samma riktning, framför allt för att minska den administrativa bördan och ha konsekventa definitioner av försäkringskontrakt.²⁶

1.3 Problemformulering

- Hur påverkar Solvens 2-direktivet den svenska försäkringsmarknaden?
- Överensstämmer värderingsprinciperna i Solvens 2-direktivet med IFRS och det svenska regelverket?

1.4 Syfte

Syftet med uppsatsen är att ge en övergripande bild över de potentiella konsekvenserna av Solvens 2 för den svenska försäkringsmarknaden. Både tillsynsmyndigheter och de enskilda försäkringsbolagen kommer att kunna ha nytta av denna information. För försäkringsbolagens del är överensstämmelsen mellan värderingsprinciperna extra intressant då de kan dra nytta av ett eventuellt samordnat system, medan två separerade värderingsmodeller medför en ökad arbetsbörda.

²³ Försäkringsförbundet 2009

²⁴ Ibid

²⁵ IASB 2009

²⁶ CEIOPS 2008

Solvens 2 är ett relativt okänt direktiv utanför försäkringsbranschen, ett delmotiv för uppsatsen är därför också att beskriva reglerna som Solvens 2 medför samt behovet av reglering på försäkringsmarknaden.

1.5 Avgränsningar

Undersökningen och beskrivningen av direktivet kommer att ske på ett övergripande plan. Författarna kommer inte att gå in på tekniska detaljer såsom matematiska beräkningar av kapitalkrav utan istället se mer till det konceptuella.

2 Metod

I detta kapitel beskrivs uppsatsens metodologiska ansats och den arbetsprocess som genomförts. Vidare diskuteras validitet och reliabilitet för att hjälpa läsaren värdera uppsatsens tillförlitlighet.

2.1 Metodisk ansats

Grundtanken i både kvantitativ- och kvalitativ metod är att förbättra förståelsen för olika saker som sker i samhället. Det sker dock på olika sätt inom de olika metoderna. Kvantitativ metod handlar om att samla information som kan göras om till siffror och analyseras med hjälp av statistik. Kvalitativ metod handlar istället om att samla information som en forskare kan tolka utan hjälp av statistik. Den ger en helhetsbild som kan underlätta insikten i sociala processer. Metoden innebär att några få enheter studeras på nära håll.²⁷ Denna studie bygger på en kvalitativ metod eftersom författarna strävar efter att nå en djupare förståelse av de undersökta fenomenen.

Kvalitativ metod innebär att forskaren försöker se saker och ting utifrån den undersöktes perspektiv.²⁸ Intervjuer gav författarna nya infallsvinklar och möjlighet till att i högre grad utreda de bakomliggande faktorerna till de formulerade frågeställningarna. En komparativ litteraturstudie ledde inte bara fram till välmotiverade svar på forskningsfråga två utan bidrog även till ökad förståelse för forskningsfråga ett. Detta då inte bara likheter och skillnader utan även konsekvenser av dessa utreddes vilket gjorde att de två ämnesområdena vävdes ihop i viss mån.

2.2 Datainsamling

Primärdata har samlats in via intervjuer och sekundärdata genom litteraturstudier. En redogörelse för hur detta gått till och en kritisk granskning återfinns under nedanstående underrubriker. Huvuddelen av materialet som använts är elektroniskt, vilket är en naturlig följd av att ämnesområdet är relativt nytt och fortfarande mycket föränderligt. Det har därför varit svårt att hitta tryckta källor som behandlar området.

2.2.1 Empiri

I denna uppsats har författarna intervjuat representanter för tre olika försäkringsbolag via personliga intervjuer samt representanter för FI via e-post. Enligt Holme & Krohn Solvang ska urvalet av respondenter inte ske slumpmässigt utan utifrån uppställda kriterier. Dessa kriterier kan exempelvis uppstå genom att författarna har en viss förförståelse för ämnet eller vissa förutfattade meningar.²⁹

Ett antal försäkringsbolag av varierande storlek valdes ut efter en viss förväntad kunskapsnivå. Antaganden författarna gjorde var att större bolag hade kommit längre i förberedelseprocessen och hade hög kunskap inom området. Mindre bolag valdes ut utifrån namnkännedom eftersom författarna önskade relativt etablerade bolag med antagandet om att de skulle ha en mer välutvecklad organisation. En mix av stora och små bolag önskaades för att dels få möjlighet till högre generaliserbarhet, olika infallsvinklar och jämförelse mellan

²⁷ Holme & Krohn Solvang 1997

²⁸ Ibid

²⁹ Ibid

segmenten. De försäkringsbolag som valdes ut för studien var ett litet bolag och två stora bolag. Författarna ansåg denna blandning lämplig då gruppen levde upp till ovan nämnda urvalskriterier. En övervikt av stora bolag valdes på grund av förväntad högre kunskapsnivå.

Det går inte att säga att de studerade företagen utgör ett representativt urval, men författarnas förhoppning är att de kan utgöra en god indikation på vad som gäller inom populationen. Det som talar för detta är spridningen mellan bolag av olika storlek. En nackdel är dock att inget renodlat livbolag studerats.

Innan intervjuerna med försäkringsbolagen genomfördes läste författarna in sig på området genom att studera både själva direktivet och annat material av intresse. Intervjun med FI gjordes i uppsatsens slutskede. Inledningsvis hade bedömningen gjorts att det skulle räcka med den information som fanns att tillgå via FI:s hemsida. Allt eftersom arbetet fortskred upplevdes dock en intervju värdefull för att kunna få svar på mer specifika frågor och öka studiens generaliserbarhet.

Det som utmärker en bra intervju är att den tillför läsaren nytta. Ordet nytta är svårdefinierat, men i detta fall handlar det bland annat om att intervjun ska vara autentisk, trovärdig och sammanhängande, utvecklas under tiden den skapas och innehålla något nytt och relevant.³⁰ Författarna har försökt att eftersträva detta, bland annat genom att försöka förmedla respondenternas egna ord i så hög utsträckning som möjligt utan att göra direkta citat. Detta för att ge läsaren möjlighet att skapa sig en egen uppfattning av respondenternas åsikter och således öka uppsatsens tillförlitlighet.

Författarna har i denna uppsats använt sig av så kallade kvalitativa forskningsintervjuer. Det innebär att en intervjuguide med de teman som vill undersökas upprättas och sedan används vid flera intervjuer med olika respondenter. Intervjun består mestadels av öppna frågor och emellanåt gör intervjuaren sammanfattningar av det som framkommit.³¹

Innan intervjuerna genomfördes skickades en intervjuguide till respektive respondent. Detta för att de skulle vara förberedda på vilka områden intervjun skulle komma att beröra. Guiden innehöll fyra övergripande områden med korta tillhörande diskussionspunkter. Det överensstämmer med Krag Jacobsens uppfattning att en intervju kan styras utifrån en intervjuguide med cirka fyra-sex förutbestämda teman.³² Guiden utvärderades och reviderades ett antal gånger innan den slutliga versionen fastställdes. De viktigaste faktorerna i författarnas diskussion var att få en så heltäckande guide som möjligt på så sätt att alla olika områden täcktes in, men samtidigt försöka undvika att styra respondenternas svar i någon viss riktning.

Författarna valde att genomföra de personliga intervjuerna tillsammans och turas om att ställa frågor. Den ena ansvarade för de två första övergripande områdena och den andra för de två sista. Denna uppdelning gjordes för att inte respondenterna skulle uppleva det som rörigt, vilket kanske hade varit risken om författarna ställt frågor om vartannat. Författarna valde att båda vara delaktiga för att uppnå jämn arbetsfördelning. Enligt Krag Jacobsen krävs det extra mycket förberedelse, bra samspel och en enad uppfattning om vad intervjun förväntas ge om en intervju genomförs av två intervjuare tillsammans.³³ Författarna upplevde dock att det

³⁰ Krag Jacobsen 1993

³¹ Ibid

³² Ibid

³³ Krag Jacobsen 1993

fungerade bra, kanske mycket tack vare den uppdelning på olika ansvarsområden som gjorts i förväg. En utvärdering gjordes efter varje intervju då författarna nått både utökad kunskap och mer intervjuerfarenhet. Detta möjliggjorde att intervjuerna kunde förfinas inför nästa respondent.

Alla respondenter vid de personliga intervjuerna tillät att författarna spelade in intervjuerna. Detta underlättade på så sätt att författarna kunde koncentrera sig på att lyssna aktivt under intervjuerna då de slapp föra anteckningar.

Vad gäller intervjun med FI så etablerades kontakt via e-post och efter klartecken att de kunde ställa upp skickades även frågorna ut via e-post. Som tidigare nämnts genomfördes denna intervju i uppsatsens slutskede, vilket medförde att författarna hade klart för sig vilka områden de behövde konsultera FI om. Detta gjorde att detaljerade frågor kunde utformas och dessutom bifogades kortare bakgrundsinformation till vissa av frågorna för att underlätta för FI att förstå den infallsvinkel som författarna arbetade utefter och minska risken för missförstånd.

Närheten till respondenten i en intervju gör att själva situationen ofta formas av forskarens sätt att vara. Det finns risk både för att forskaren misstolkar de signaler den undersökte sänder ut och för att den undersökte försöker uppfylla de förväntningar denne tror att forskaren har genom att bete sig annorlunda jämfört med vad han eller hon vanligtvis gör.³⁴ Intervjuerna i denna studie har möjliggjort närbild med respondenterna. Författarna har gjort sitt yttersta för att försöka tolka informationen på ett rättvisande sätt. Det finns dock alltid en risk att respondenten försöker framställa sig själv i en bättre dager än vad som verkligen är fallet eller lämna information som passar ett eget bakomliggande syfte. Försök att verifiera viss information för att uppnå ett kritiskt förhållningssätt har därför gjorts. Rent generellt tror författarna att risken för en egen agenda är större när kommersiella intressen finns. Vid alla intervjuer finns det risk att respondenter missförstår frågan och därmed ger irrelevanta svar. I en personlig intervju har författarna möjlighet att omformulera frågan, detta är mycket mer tidsödande i en epostintervju.

Presentationen av intervjuerna har gjorts utifrån respektive försäkringsbolag samt FI. Detta eftersom de olika bolagen skiljer sig så pass mycket åt och författarna ämnar belysa varje bolag samt FI var för sig. Ett annat sätt att gruppera intervjumaterialet hade exempelvis kunnat vara utifrån respektive övergripande område. Författarna såg dock inte någon anledning till att gruppera informationen på det viset då en jämförelse mellan bolagens ståndpunkter kommer i analysen. Bedömningen är att det ger mer för en läsare att först studera de olika bolagens samt FI:s svar var för sig och sedan se en jämförelse.

Intervjudokumenterna återfinns i bilaga C och D för att underlätta för läsaren att utvärdera studiens tillförlitlighet.

2.2.2 Referensram

För insamling av vetenskapliga artiklar har omfattande litteratursökningen genomförts, främst genom portalerna Google Scholar och Samsök (via Göteborgs Universitetsbiblioteks hemsida) vilka länkar vidare till akademiska databaser. Sökord som använts är framför allt Solvency II,

³⁴ Ibid

IFRS phase II, Basel II, insurance regulation samt kombinationer och variationer på de olika sökorden.

Vad gäller vetenskapliga artiklar så håller författarna detta material som hög kvalitet. En kritisk granskning har genomförts av varje artikel dels för att avgöra huruvida innehållet bidrar till förståelse av de undersökta fenomenen samt innehållets aktualitet. Reglerna för Solvens 2 är fortfarande under bearbetning och förändringar har skett under hela utvecklingsarbetet, därför har författarna ratat ett flertal artiklar vars aktualitet kunde ifrågasättas.

Svensk lag har inhämtats från Notisum.se. Internationella redovisningsstandarder har inhämtats från databasen FAR Komplet samt iasb.org. FI:s hemsida har varit en viktig källa för allmänna råd och föreskrifter, bakgrundsfakta samt nuvarande solvensreglering. Även EU:s och CEIOPS hemsidor har bidragit med mycket information och givetvis även själva Solvens 2-direktivet. Även detta utgör material av hög kvalitet. Den kontroll som genomförts är dels att materialet hämtats från en tillförlitlig databas och samtidigt att databasen innehåller den senast uppdaterade versionen av det aktuella materialet.

Två magisteruppsatser har använts då de innehöll studier av svenska försäkringsbolag vilket är av särskilt intresse för denna uppsats. Dessa uppsatser har inte genomgått samma kvalitetskontroller som en vetenskaplig artikel, även om viss granskning genomförts av handledare.

Viss information kommer från kommersiella företag (t.ex. PWC och Deloitte) och intresseföreningar (Försäkringsförbundet). I dessa fall har informationen ansetts vara värdefull och bidra till utökad förståelse. Det finns dock risk att denna information kan innehålla vinklingar för att främja författarens egna intressen.

2.3 Analys

Vad gäller analys av intervjumaterial finns två typer av textanalys; helhetsanalys och delanalys. Helhetsanalys handlar om att med helheten som utgångspunkt välja ut några centrala områden att behandla. Delanalys å andra sidan handlar om att ta sin utgångspunkt i enskilda påståenden (som kan delas in i kategorier eller presenteras i tabellform) och utifrån dessa tolka helheten.³⁵

Författarna har använt sig av helhetsanalys då det var naturligt att utgå från helheten och det inte fanns enskilda påståenden som kunde beräknas på det sätt som en delanalys kräver. Helhetsanalys består enligt Holme & Krohn Solvang av tre faser. Den första är val av centrala områden. Det görs genom att gå igenom materialet och välja ut viktiga områden. Även jämförelser mellan teori och empiri kommer in här. Fas två handlar om att utifrån valda problemområden hitta frågeställningar att arbeta med. Slutligen handlar den tredje fasen om att systematiskt analysera intervjuerna utifrån tidigare nämnda frågeställningar. Det går till så att varje intervju läses igenom och viktiga stycken markeras. Analysen sammanställs sedan under lämpliga rubriker.³⁶

Efter att intervjuerna genomförts gick författarna igenom allt material (både teori och empiri) i syfte att identifiera områden som var viktiga för den kommande analysen. Utifrån dessa

³⁵ Krag Jacobsen 1993

³⁶ Ibid

strukturerades analysen genom uppdelning på först respektive forskningsfråga och sedan relevanta underrubriker. Empirin prövades mot teorin och ett resonemang växte fram som underlag för studiens slutsatser.

Forskningsfråga 2 har undersökts genom en komparativ studie av insamlat material om respektive värderingsregler. De mest relevanta områdena från värdering valdes ut för att kunna jämföras med varandra. Då arbetet fortskred upptäcktes mer och mer kopplingar mellan de två forskningsfrågorna. Detta gjorde att det bara blev naturligt att vissa delar av frågorna vävdes in i varandra. Kopplingen bidrog till att frågorna gav varandra bättre förståelsefaktorer och med det en bättre analys.

2.4 Studiens tillförlitlighet

I alla kvalitativa undersökningar är det viktigt att kontinuerligt utvärdera det egna arbetet under både datainsamlingen och analysen för att upptäcka eventuella misstag och felaktigheter. Det är svårare att värdera validitet och reliabilitet i en kvalitativ studie än i en kvantitativ eftersom det inte går att kvantifiera tillförlitligheten till siffror. Istället får detaljerat beskrivande av det som studerats samt de arbetssätt och arbetsteorier som använts avgörande betydelse för läsarens möjlighet att bedöma studiens tillförlitlighet.³⁷

2.4.1 Reliabilitet

Reliabilitet är en term för att beskriva pålitligheten av studiens information och att författarna verkligen mätt önskvärd data.³⁸ Med avsikt att höja studiens reliabilitet beskriver författarna utförligt hur intervjuer och övrig datainsamling har skett under metodkapitlet. Vidare görs en kritisk granskning av de källor som använts och en beskrivning över arbetet med analys.

2.4.2 Validitet

Validitet anger hur pass väl studien har mätt det den utgett sig för att mäta. Utöver datans giltighet är också upplägget på studien samt kvalitén på mätinstrumenten av hög relevans för att bestämma validiteten. I en kvalitativ studie är de flesta situationer unika och validiteten kan bara bedömas genom en granskning av händelserna inom studien (t.ex. hur en intervju genomförts). Författarna använder sig huvudsakligen av fyra validitetstekniker som tas upp av Svensson & Starrin (red.); beskrivande, tolkande, teoretisk samt generaliserbar validitet.³⁹

I syfte att öka studiens beskrivande validitet har författarna i hög utsträckning använt sig av teorier och övriga resonemang utöver insamlad empiri för att få en utökad bild av verkligheten. Den tolkande validiteten har förbättrats med flera åtgärder. I intervjuer har författarna använt sig av följdfrågor för att bättre få en utökad förståelse vid oklarheter. Respondenterna har getts möjlighet att granska och korrigera materialet i efterhand för att ytterligare reducera eventuella feltolkningar.

För att upprätthålla en god teoretisk validitet har författarna valt att utgå från Solvens 2-direktivet och sedan förgrena sig utåt allt eftersom författarnas egen förståelse på området ökat. Vid varje nytt begrepp har en diskussion förts om huruvida området är relevant för forskningsfrågorna. En utvärdering av all data har även gjorts i slutskedet av arbetsprocessen för att reducera mindre viktig information.

³⁷ Svensson & Starrin (red.) 1996

³⁸ Holme & Krohn Solvang 1997

³⁹ Svensson & Starrin (red.) 1996

Den generaliserbara validiteten har stärkts genom att den generalisering av resultaten som gjorts inte bara haft sin grund i empirin utan hämtat stöd i teorier och andra vetenskapliga resonemang. Tack vare detta är chansen större att resultaten till högre grad överensstämmer med verkligheten i hela populationen och inte bara hos respondenterna i denna studie.

3 Referensram

I detta kapitel presenteras insamlade sekundärdata kategoriserat efter tillhörande område. Varje område är uppdelad efter primära källor för att sedan presentera tidigare relaterad forskning.

3.1 Årsredovisning i försäkringsbolag

Årsredovisning i svenska försäkringsbolag regleras i lagen om årsredovisning i försäkringsföretag (ÅRFL). Till stor del hänvisar lagen till bestämmelserna i Årsredovisningslagen (ÅRL).⁴⁰ Lagarna kompletteras av Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd om årsredovisning i försäkringsföretag.⁴¹

I Sverige har FI som krav att alla finansiella företag bör tillämpa samma redovisningsregler som noterade företag. De svenska försäkringsbolagen tillämpar därför så kallad lagbegränsad IFRS. Det innebär att företagen ska tillämpa godkända internationella redovisningsstandarder (definierat av FI som IFRS, IAS, SIC och IFRIC) om inte annat följer av lag, andra förordningar eller FI:s föreskrifter och allmänna råd. Även Rådet för finansiell rapporterings rekommendation RFR 2 (Redovisning för juridiska personer) ska tillämpas med samma begränsning.⁴²

3.1.1 Säkerhetsreserver

Svenska skadeförsäkringsbolag får göra avsättningar till en så kallad säkerhetsreserv i sin redovisning. Maxbeloppet för avsättningarna regleras av FI och i princip så är avsättningarna störst för försäkringar där risken är svårbedömd. Avsättningarna fungerar som en extra buffert för försäkringsbolagen och får lösas upp för att täcka förluster i försäkringsrörelsen. Avsättningarna är avdragsgilla och återföringarna bokförs som inkomst. Redovisningen sker som bokslutsdispositioner.⁴³

Det är frivilligt för försäkringsbolagen att göra avsättningar men när de väl genomförts så blir de inlåsta i företaget. Upplösning av säkerhetsreserv får bara ske för att täcka förluster i försäkringsrörelsen och återföringen får då maximalt uppgå till samma belopp som förlusten. Upplösning ska också ske om de totala avsättningarna överstiger maxbeloppet vid årets ingång. FI får ge dispens både vad gäller avsättningar och upplösningar av säkerhetsreserven.⁴⁴

I Sverige är säkerhetsreserverna en av de viktigaste källorna till riskkapital i försäkringsbranschen. År 2008 uppgick det totala kapitalet i svenska skadeförsäkringsbolag till ca 146 miljarder kr. Den samlade säkerhetsreserven uppgick till ca 97 miljarder kr eller ca 66% av det totala kapitalet. Trenden är tydlig och den samlade säkerhetsreserven har inte varit mindre än 50% av totalt kapital under perioden 2000-2008.⁴⁵

⁴⁰ Lag (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag

⁴¹ FFFS 2008:26

⁴² Ibid

⁴³ Finansinspektionen 2002

⁴⁴ Ibid

⁴⁵ Försäkringsförbundet 2009b

3.2 Centrala värderingsfrågor – IFRS och svensk reglering

Med IFRS 4: Försäkringsavtal har IASB som mål att skapa en heltäckande standard för redovisning i försäkringsbolag. Innan arbetet startade fanns det en bred diversifiering mellan redovisningsmetoderna och de skiljde sig också ofta från praxis hos andra branscher. Eftersom arbetet var så omfattande bestämde de sig för att dela in arbetet i två faser varav första fasen blev färdig 2004. Första fasen behandlar bara de mest brådskande faktorerna och kan snarare ses som en grund för fas två. Fas två väntas vara färdigställd år 2011.⁴⁶

De viktigaste komponenterna i IFRS 4 innefattar bl.a. en klar definition av vad försäkringsavtal egentligen är:

*Ett avtal enligt vilket en part (försäkringsgivaren) accepterar en betydande försäkringsrisk från en annan part (försäkringstagaren) genom att gå med på att ersätta försäkringstagaren om en angiven oviss framtida händelse (den försäkrade händelsen) har en negativ inverkan på försäkringstagaren.*⁴⁷

Detta får stor betydelse för företag som erbjuder försäkringar utan betydande risk, t.ex. fondförsäkringar, som istället ska redovisas som investeringsavtal. Dessa ska redovisas på ett liknande sätt som banker redovisar inlåning. Bara premien som avser tjänst tas upp i resultaträkningen.⁴⁸ IFRS 4 skapade också högre upplysningskrav för att på så sätt öka transparensen i redovisningen och göra det lättare för användare att bedöma karaktären och omfattningen för företagets risker. Vidare ska även metoderna för hur företaget hanterar dessa risker presenteras.⁴⁹

3.2.1 Försäkringstekniska avsättningar

I fas ett av IFRS 4 gör IASB avsteg från sin föreställningsram och tillåter företag att fortsätta använda befintlig redovisningspraxis på området. Företagen kan dock ändra sin redovisningsmetod om det leder till att redovisningen blir mer relevant men inte mindre tillförlig, eller mer tillförlig men inte mindre relevant.⁵⁰

Försäkringsbolagen skall vid varje rapportslut göra en s.k. förlustprövning. Det innebär att företagen ska kontrollera huruvida de redovisade försäkringsskulderna är adekvata. Detta görs genom att uppskatta de framtida kassaflödena. Stämmer inte dessa överens med det bokförda värdet ska det korrigeras omedelbart och redovisas mot resultaträkningen.⁵¹

Redovisning av försäkringstekniska avsättningar i svenska försäkringsbolag styrs av lag och FI:s föreskrifter.⁵² Beloppet ska motsvara det som krävs för att skäligen leva upp till företagets åtaganden. För tjänstepensionsförsäkringar ska beräkningen dessutom ske på ett aktsamt sätt.⁵³ Men även i Finansinspektionens föreskrifter finns bestämmelser om att företag får göra avvikelser från redovisningspraxis, likt IFRS 4, om det innebär att redovisningen blir

⁴⁶ IASB 2009

⁴⁷ IFRS 4, Bilaga A-B

⁴⁸ Finansinspektionen 2009d

⁴⁹ IFRS 4, Punkt 36-39A

⁵⁰ IASB 2009b

⁵¹ IFRS 4, punkt 15

⁵² FFFS 2008:26

⁵³ Försäkringsrörelselag 7 kap. §2

mer relevant men inte mindre tillförlitlig, eller mer tillförlitlig men inte mindre relevant. Upplysningar måste då nämnas i not om skäl och effekten av avvikelser.⁵⁴

3.2.2 Immateriella tillgångar

För att en tillgång ska kunna klassificeras som en immateriell tillgång finns det tre grundläggande krav. Tillgången måste vara identifierbar, företaget måste ha kontroll över tillgången samt att den förväntas inbringa framtida ekonomiska fördelar.⁵⁵ För att företaget ska kunna ta upp tillgången i balansräkningen krävs även att tillgångens anskaffningsvärde kan beräknas på ett tillförlitligt sätt samt att det är sannolikt att de framtida ekonomiska fördelarna tillfaller företaget i fråga.⁵⁶ Uppfyller tillgången alla krav så värderas den till anskaffningsvärde första gången den tas upp i balansräkningen.⁵⁷ Efter första redovisningstillfället har användaren sedan två alternativ för värdering:⁵⁸

- **Anskaffningsvärde**

Tillgången värderas till anskaffningsvärde efter avdrag för ackumulerade avskrivningar och nedskrivningar.⁵⁹

- **Omvärderingsmetoden.**

Kan användaren beräkna verkligt värde för tillgången på ett tillförlitligt sätt får omvärdering göras. Tillgången värderas då till verkligt värde minskat med efterföljande ackumulerade avskrivningar och nedskrivningar.⁶⁰

Verkligt värde får bara fastställas genom att hänvisa till en aktiv marknad. Omvärdering ska också ske så regelbundet att tillgångens redovisade värde inte skiljer sig väsentligt från dess verkliga värde vid rapporttidens slut.⁶¹

Omvärderingsmetoden kan dock ej användas av svenska företag eftersom metoden inte är förenlig med ÅRL. Metoden beräknas kunna tillämpas tidigast 1 januari 2011.⁶²

3.2.3 Materiella anläggningstillgångar

En produkt som uppfyller villkoren för att vara en materiell anläggningstillgång enligt IAS 16 ska redovisas som tillgång och värderas till anskaffningsvärde.⁶³ Efter första redovisningstillfället kan användaren sedan likt för immateriella tillgångar välja att värdera tillgången antingen genom anskaffningsvärde- eller omvärderingsmetoden.⁶⁴

Omvärdering ska ske vart 3-5 år eller om tillgångens redovisade värde avviker väsentligt från det verkliga värdet vid rapportperiodens slut. För att värdera mark och byggnader ska användaren normalt sett använda sig av oberoende värderingsmän. För fabriker och maskiner ska lämpliga värderingsmetoder användas.⁶⁵

⁵⁴ FFFS 2008:26 4 kap. §6

⁵⁵ IAS 38, punkt 10

⁵⁶ IAS 38, punkt 21

⁵⁷ IAS 38, punkt 24

⁵⁸ IAS 38, punkt 72

⁵⁹ IAS 38, punkt 74

⁶⁰ IAS 38, punkt 75

⁶¹ Ibid

⁶² RR 2, punkt 65

⁶³ IAS 16, punkt 15

⁶⁴ IAS 16, punkt 29

⁶⁵ IAS 16, punkt 32,34

3.2.4 Förvaltningsfastigheter

Vid identifiering av en förvaltningsfastighet ska den tas upp som tillgång och värdet ska redovisas som anskaffningsvärdet inklusive transaktionskostnader (t.ex. stämpelskatt).⁶⁶ Efter första redovisningstillfället kan företaget välja om de vill redovisa förvaltningsfastigheten till verkligt värde eller anskaffningsvärde. De måste använda samma metod för alla förvaltningsfastigheter.⁶⁷ Verkligt värde definieras som:

*Det belopp till vilket en tillgång skulle kunna överlåtas mellan kunniga parter som är oberoende av varandra och som har ett intresse av att transaktionen genomförs.*⁶⁸

Det bästa uttrycket för verkligt värde är marknadspriser på liknande tillgångar på en aktiv marknad. Finns inte denna information kan man använda sig av priser på andra tillgångar på en aktiv marknad, senaste priserna på liknande tillgångar på en mindre aktiv marknad eller genom att uppskatta framtida betalningsflöden från tillgången i fråga.⁶⁹ Kan inte en fastighet värderas kontinuerligt till verkligt värde ska den värderas till anskaffningsvärde enligt IAS 16 (vilket även gäller om man vill redovisa enligt anskaffningsvärde från första början).⁷⁰ Har valet gjorts att redovisa en fastighet till verkligt värde ska det dock fortsätta göras även om marknadspriser minskar i tillgänglighet.⁷¹

Svenska företag kan inte värdera förvaltningsfastigheter till verkligt värde då dessa regler inte beräknas bli förenliga med ÅRL förrän tidigast 1 januari 2011.⁷² Dock finns det ett undantag för svenska försäkringsbolag. I ÅRFL finns regler om att andra placeringstillgångar än finansiella får redovisas till verkligt värde så länge alla tillgångar inom samma tillgångspost värderas på samma sätt.⁷³

3.2.5 Finansiella tillgångar

Enligt IAS 39 ska finansiella tillgångar klassificeras i en av dessa fyra kategorier:

- A. Finansiella tillgångar värderade till verkligt värde via rapporten över totalresultat.
- B. Investeringar som hålls till förfall.
- C. Lånefordringar och kundfordringar.
- D. Finansiella tillgångar som kan säljas.⁷⁴

Initialt så ska finansiella tillgångar värderas till verkligt värde. För alla kategorier utom A ska även transaktionskostnader läggas till.⁷⁵ Efter första värderingstillfället ska tillgångarna värderas till verkligt värde utan avdrag för transaktionskostnader, dock med vissa undantag. Tillgångar i kategori B och C ska värderas till upplupet anskaffningsvärde och för de tillgångar som ett verkligt värde inte kan beräknas på ett tillförligt sätt så ska värderingen ske till anskaffningsvärde.⁷⁶

⁶⁶ IAS 40, punkt 20-21

⁶⁷ IAS 40, punkt 30

⁶⁸ IAS 40, punkt 5

⁶⁹ IAS 40, punkt 45-46

⁷⁰ IAS 40, punkt 53,56

⁷¹ IAS 40, punkt 55

⁷² RR 2, punkt 74

⁷³ ÅRFL, 4 kap. § 5

⁷⁴ IAS 39, punkt 45

⁷⁵ IAS 39, punkt 43

⁷⁶ IAS 39, punkt 46

Det verkliga värdet ska i första hand utgöras av noterade priser på en aktiv marknad. Om sådan saknas ska en värderingsteknik användas istället. Exempel på värderingstekniker är användande av priser från nyligen gjorda transaktioner mellan oberoende parter som har kunskap om området och vilja att genomföra transaktionen, verkligt värde för liknande instrument, användande av diskonterade kassaflöden och optionsvärderingsmodeller. Vanligt förekommande tekniker som visat sig vara tillförlitliga får användas. Företaget ska sträva efter att använda så mycket marknadsinformation som möjligt och så lite företagsspecifik information som möjligt. De faktorer som en aktör på marknaden skulle ta hänsyn till inför en transaktion måste beaktas och accepterade metoder för prissättning ska följas. Värderingstekniken ska regelbundet kalibreras och giltighetsprövas.⁷⁷

Svenska bolag får värdera finansiella instrument till verkligt värde så länge det är förenligt med 4 kap. 14 a § ÅRL och IAS 39. I annat fall gäller ordinarie värderingsprinciper som återfinns i 4 kap. 2 § 11 ÅRFL samt 2 kap. allmänna råd. Tillgångar som inte får värderas till verkligt värde ska värderas med utgångspunkt i anskaffningsvärdet.⁷⁸

3.3 Solvensreglering

Svenska försäkringsbolags solvens regleras idag av Försäkringslagen (1982:713) och föreskrifter från FI. I korthet kan reglerna sammanfattas såsom att företagen alltid ska ha en tillräcklig kapitalbas som beräknas utifrån försäkringsbolagets art och omfattning. Kapitalbasen får aldrig understiga garantibeloppet som är reglerat i lagen. Dessutom ska kapitalbasen vara så stor att den med marginal överstiger värdet av de åtaganden försäkringsbolaget har garanterat, den så kallade solvensmarginalen.⁷⁹ Tillgångar värderas till verkligt värde medan skulder värderas till bokfört värde.⁸⁰

Till kapitalbasen räknas aktie- och garantikapital, övrigt eget kapital med avdrag för utdelning samt obeskattade reserver. Man kan även söka dispens hos FI för att få räkna med övriga tillgångar till kapitalbasen, t.ex. förlagslån.⁸¹

Försäkringsbolag har en skyldighet att kvartalsvis rapportera sin kapitalbas och solvensmarginal till FI. Understiger kapitalbasen solvensmarginalen eller garantibeloppet kan FI ingripa.⁸²

FI använder en modell som kallas Trafikljusmodellen för att mäta försäkringsbolags riskexponering. Den riskkänsliga modellen tar fram ett kapitalkrav baserat på bolagets kapitalbuffert och ett antal fiktiva stressscenarier. Om inte bufferten räcker till lyser trafikljuset rött och FI får göra en grundligare kontroll.⁸³ Modellen började skapas under år 2005 med de försvagade aktiekurserna år 2000-2002 och det efterföljande räntefallet i åtanke. Detta eftersom dessa hade lett till försämrad finansiell styrka hos många bolag och det behövdes ett verktyg som kunde fungera mer förebyggande.⁸⁴ Under 2009 infördes dessutom en Försäkringsbarometer. Det är en rapport som kommer att ges ut av FI två gånger om året och behandla bolagens inrapportering av information till FI samt deras marknadsförutsättningar.

⁷⁷ IAS 39, punkt 48A

⁷⁸ FFFS 2008:26 4 kap.

⁷⁹ Finansinspektionen 2009b

⁸⁰ Finansinspektionen 2008b

⁸¹ Ibid

⁸² Finansinspektionen 2009c

⁸³ Finansinspektionen 2009k

⁸⁴ Finansinspektionen 2009l

Trafikljuset kommer att ingå i Försäkringsbarometern. Syftet med den sistnämnda är att förbättra kommunikationen med både allmänheten och försäkringsbolagen.⁸⁵

I försäkringsbarometern för första halvåret 2009 deltog 206 svenska försäkringsföretag.⁸⁶ Både svenska skadeförsäkrings- och livbolag redovisar generellt mycket goda resultat i trafikljuset och solvensberäkningen.⁸⁷ Se bilaga B för fullständiga resultat de fem senaste kvartalen.

3.3.1 Forskning om solvensreglering

Klein skriver om "public interest theory" och menar på att försäkringsbranschen har brister och rollen för reglering är att reda ut dessa brister. Bristerna uppstår oftast pga. agentproblematiken samt höga kostnader för information. Agentproblematiken innebär att ägarna till försäkringsbolagen har andra incitament än försäkringstagarna. Försäkringstagarna har i princip fordringar på försäkringsbolaget medan bolaget i sig kan ta stora risker med försäkringstagarnas pengar. Finansiell information kan minska agentproblematiken men den är ofta svår att få tag på för försäkringstagarna. Sådana situationer kan vara en anledning till att införa solvensreglering.⁸⁸

Många tidigare studier har visat att införandet av solvensreglering inte har haft någon större effekt på att förhindra insolvens i försäkringsbolag. När väl regleringen har haft effekt så kan den vara skadlig för konsumenter eftersom premierna ofta höjs.⁸⁹

Enligt en studie av Hamwi et al. så kan solvensreglering leda till fördelar för konsumenterna eftersom effekter av agentproblematiken minskar. Framför allt när företag är nära konkurs så har de incitament att använda sig av riskfulla strategier. Finns det då regler om tillsyn och hur företag får investera sina pengar så minskar risken att företag kommer i en sådan situation. Solvensreglering leder också till minskade insolvenskostnader vilket också är till fördel för konsumenten. Ökad tillsyn gör att man fortare upptäcker insolvens hos försäkringsbolagen, samtidigt så kan frekvensen av insolvens komma att öka. Dock så kan nackdelarna av implementeringen för solvensreglering överväga fördelarna om kostnaderna för tillsynen blir för hög. Detta kan då bli skadligt för vissa konsumenter om premierna måste höjas.⁹⁰ Förutom att premierna riskerar att höjas kan även utbudet komma att minskas.⁹¹

Sharma-rapporten studerade 136 försäkringsbolag världen över med diverse problem relaterade till insolvens. Rapporten kom fram till att den vanligaste orsaken till insolvens i försäkringsindustrin är dålig intern kontroll och management (t.ex. fel prissättning) snarare än risken på tillgångarna. Enligt Elings et al. studie är marknadsdisciplin oftast den viktigaste faktorn för att skapa en effektiv försäkringsmarknad. Detta uppnås genom ökad transparens samt en större tillgänglighet till försäkringsbolagens finansiella rapporter. På så sätt tvingar marknadsaktörerna själva fram lämpligt beteende och mindre detaljreglering behövs. Ju bättre dessa marknadsfunktioner fungerar desto mindre relevant blir själva regleringen av kapitalkrav.⁹²

⁸⁵ Finansinspektionen 2009m

⁸⁶ Finansinspektionen 2009n

⁸⁷ Ibid

⁸⁸ Klein 1995

⁸⁹ Iskander, Hudson & Chen 2004

⁹⁰ Ibid

⁹¹ Klein, Phillips & Shiu 2002

⁹² Eling, Schmeiser & Schmit 2008

3.3.1.1 Cummins Conceptual Framework

Målet med en riskbaserad solvensreglering borde enligt Cummins et al. vara att skapa incitament hos försäkringsbolagen att reducera risken för insolvens, underlätta för svagare bolag att stärka sin verksamhet samt se till att dåliga bolag försvinner från marknaden. Ett dåligt utformat system för riskbaserad solvensreglering kan dock leda till att företagen får incitament till överdrivet risktagande, högre kostnader för försäkringstagarna samt reducerad marknadskapacitet.⁹³

Cummins et al. har därför utvecklat ett konceptuellt ramverk, Cummins Conceptual Framework (CCF), för att kunna analysera och testa riskbaserad solvensreglering innan systemet implementeras på marknaden. Ramverket är uppbyggt av sju kriterier:⁹⁴

1. Regleringen ska ge incitament till svagare bolag att antingen hålla mer eget kapital eller reducera sina risker utan att skapa signifikanta störningar i verksamheten. Det gäller att hitta en bra balans på kapitalkraven. En ökning av kapitalkraven leder till färre fall av insolvens men leder samtidigt till mindre beslutsutrymme hos företagen. För låga kapitalkrav har liten effekt vad gäller motverkande av insolvens. Sätts kraven å andra sidan för högt kommer kostnaden överstiga nyttan för samhället.
2. Regleringen bör reflektera alla de viktigaste riskerna försäkringsföretagen utsätts för och bör även vara känslig för hur riskerna påverkar olika bolag.
3. Kapitalkostnaderna för alla riskerna ska vara proportionella gentemot dess inverkan på den totala risken för insolvens.
4. Regleringen bör fokusera på att identifiera de bolag som sannolikt kommer skapa de högsta samhällskostnaderna för insolvens.
5. Regleringen bör reflektera verkliga värden på både tillgångar och skulder så länge det är praktiskt.
6. Så långt det är möjligt bör regleringen bekämpa manipulation av redovisningen.
7. Regleringen bör undvika komplexitet om det bidrar till oväsentlig ökning av noggrannheten i riskmätningen. Det är viktigt att systemet är lätt att förstå och använda, då kan man offra mindre förbättringar i noggrannheten.⁹⁵

3.4 Solvens 2

Solvens 2 ska tillämpas av skade- och livförsäkringsbolag samt återförsäkringsföretag inom EU. Det kommer dock att finnas vissa undantag för att inte de allra minsta företagen ska få en oproportionerligt stor administrativ börda. Direktivet gäller t.ex. inte för bolag med årliga premieinkomster under fem miljoner euro eller vars totala försäkringsavsättningar understiger 25 miljoner euro.⁹⁶ Det gäller inte heller för pensionsförsäkringsföretag.⁹⁷

⁹³ Cummins, Harrington & Niehaus 1993

⁹⁴ Ibid

⁹⁵ Ibid

⁹⁶ 2009/138/EG artikel 2,4

⁹⁷ European Commission 2009

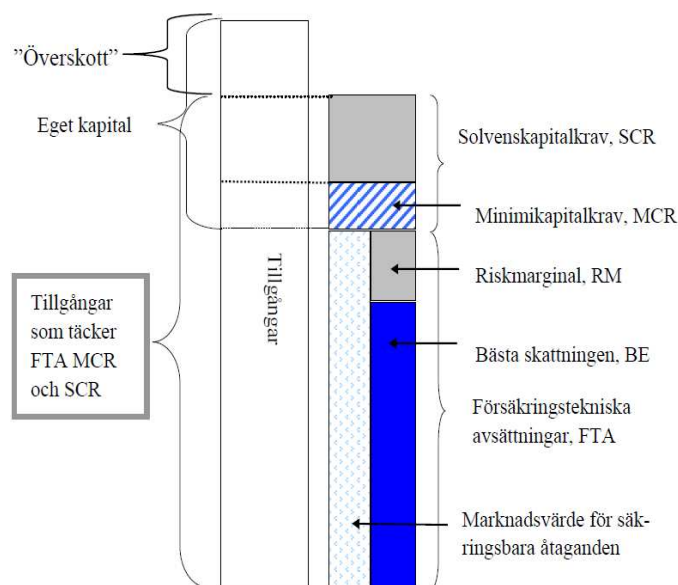
Solvens 2 består av tre pelare med bestämmelser för olika delområden i försäkringsbranschen.

Figur 1 - Solvens 2-direktivets tre pelare. (Egen figur)

3.4.1 Kvantitativa aspekter

Nedan visas en schematisk bild över hur balansräkningen kommer att se ut för ett försäkringsbolag enligt de nya Solvens 2-reglerna. Försäkringstekniska avsättningar (FTA) utgör största biten och ska beräknas såsom det belopp vilket försäkringsbolaget hade varit tvungna att betala om de idag förde över förpliktelsen till ett annat försäkringsbolag (med andra ord till verkligt värde). Summan motsvaras av bästa skattningen (BE) plus riskmarginal (RM).⁹⁸

Figur 2 - Balansräkning i Solvens 2. (Finansinspektionen 2008b)

⁹⁸ 2009/138/EG artikel 75

Bästa skattningen ska motsvara det sannolikhetsvägda genomsnittet av framtida kassaflöden för försäkringsförpliktelser diskonterade till ett nuvärde med en riskfri räntesats.⁹⁹

Riskmarginalen kan liknas vid en premie och är det extra belopp som behövs för att ett annat försäkringsbolag rimligen skulle ta över en försäkringsförpliktelse. Både beräkningen av bästa skattningen och riskmarginal ska göras separat från varandra samt på ett ansvarsfullt, tillförlitligt och objektivt sätt.¹⁰⁰

Kapitalbasen är ett försäkringsbolags buffert mot risker och det kapital som kan användas för att absorbera förluster.¹⁰¹ I Solvens 2 består kapitalbasen av primärkapitalet plus tilläggskapital. Primärkapitalet består av skillnaden mellan tillgångar och skulder värderade till verkliga värden och efterställda skulder. Tilläggskapital består av poster utanför balansräkningen som kan krävas in för att täcka förluster vid behov, t.ex. banklånsгарантиer. Tilläggskapitalposter måste dock godkännas i förväg av tillsynsmyndigheterna.¹⁰²

De olika posterna i kapitalbaserna delas in i tre nivåer beroende på dess kvalitet:

- Nivå 1. Primärkapital som är permanent tillgängligt för att täcka förluster i hela verksamheten eller vid konkurs.
- Nivå 2. Primärkapital som vid konkurs är tillgängligt och inte kan återbetalas till innehavaren förrän alla förpliktelser gentemot försäkringstagare är uppfyllda. Tilläggskapital som är permanent tillgängligt.
- Nivå 3. Övriga poster.¹⁰³

Minimikapitalkravet (MCR) ska motsvara en undre gräns av primärkapitalet där försäkrings- och förmånstagare exponeras mot en oacceptabel grad av risk om försäkringsverksamheten drivs vidare. MCR beräknas till en summa som försäkringsbolagen måste inneha för att med 85% sannolikhet kunna täcka det värsta tänkbara scenariot (exempelvis börskrascher och naturkatastrofer). Det får inte heller understiga 25% eller överstiga 45% av solvenskapitalkravet. MCR ska beräknas och rapporteras kvartalsvis till tillsynsmyndigheten.¹⁰⁴

Solvenskapitalkravet (SCR) är det viktigaste måttet inom Solvens 2 och beräknas antingen genom en standardmodell (se bilaga A) eller genom en helt intern eller partiellt intern modell som kan anpassas efter företags individuella situation. Standardmodellen är utformad så att den tar hänsyn till alla sorts risker och går att appliceras av alla försäkringsbolag. Oavsett vilket val företaget gör så finns det grundläggande bestämmelser som gäller för alla tre modellerna. Bland annat ska fortlevnadsprincipen tillämpas och tillräckligt mycket kapital måste hållas för att med 99.5% sannolikhet kunna klara av det värsta tänkbara scenariot. Dessutom ska samtliga kvantifierbara risker som försäkringsbolaget utsätts för beaktas i uträkningen. Hela verksamheten ska täckas in inklusive samtliga åtaganden företaget förväntas teckna inom de följande tolv månaderna.¹⁰⁵

⁹⁹ 2009/138/EG artikel 75-76

¹⁰⁰ Ibid

¹⁰¹ Finansinspektionen 2008b

¹⁰² 2009/138/EG artikel 88-89

¹⁰³ 2009/138/EG artikel 93-95

¹⁰⁴ 2009/138/EG artikel 127

¹⁰⁵ 2009/138/EG artikel 100-101

SCR ska beräknas minst en gång per år och rapporteras till tillsynsmyndigheten. Om försäkringsbolagets riskprofil väsentligt förändras från de antaganden som användes vid senaste beräkningen måste denna göras om snarast. Även tillsynsmyndigheten har rätt att kräva att en ny beräkning görs om det finns en befogad anledning att tro att försäkringsbolagets riskprofil har förändrats väsentligt sedan senaste solvenskapitalberäkningen.¹⁰⁶

Kapitalbasen som får användas för att täcka solvenskapitalkravet utgörs av summan av nivå 1, nivå 2 och nivå 3. Dock finns några begränsningar:

- Nivå 2 + nivå 3 får högst vara lika stort som nivå 1.
- Nivå 3 får högst vara en tredjedel av den totala summan.¹⁰⁷

Endast summan av nivå 1 och nivå 2 får användas för att täcka minimikapitalkravet, med begränsningen att nivå 2- högst får uppgå till hälften av nivå 1-kapitalet.¹⁰⁸

3.4.2 Kvalitativa aspekter

Under detta avsnitt behandlas de kvalitativa aspekterna inom Solvens 2.

3.4.2.1 Riskhantering, internkontroll och internrevision

Enligt det nya direktivet ska försäkringsföretag upprätta och följa styrdokument avseende riskhantering, internkontroll och internrevision. En översyn av styrdokumenten ska göras årligen.¹⁰⁹

Försäkringsföretagen ska ha effektiva riskhanteringssystem. Det handlar om att ha strategier och rutiner som kan användas för att upptäcka, mäta och hantera de risker som företaget är eller skulle kunna bli utsatt för. Det gäller både risker som är medräknade i solvenskapitalkravet och sådana som inte är det. I de fall då företaget valt att använda en intern modell handlar riskhanteringen också om att handha denna. Exempelvis vad gäller utformning, genomförande, ändringar och rapportering av hur väl den fungerar.¹¹⁰

I riskhanteringen ingår också ett krav på att göra en egen risk- och solvensbedömning,¹¹¹ en så kallad Own Risk and Solvency Assessment (ORSA).¹¹² Minimikraven på vad denna måste innehålla är bedömt totalt solvenskapitalkrav, bedömning av om företaget kontinuerligt kan uppnå kapitalkraven och kraven på försäkringstekniska avsättningar samt en bedömning av hur väsentlig diskrepansen är mellan företagets riskprofil och de antaganden som använts för att beräkna solvenskapitalkravet. ORSA ska göras både regelbundet och om det sker någon betydelsefull ändring i företagets riskprofil. Resultatet ska såväl användas i det interna strategiarbetet som rapporteras till tillsynsmyndigheten. Det får dock inte användas för beräkning av kapitalkrav.¹¹³

Även vad gäller internkontroll ska det finnas effektiva system. Minimikravet på dessa är att de innefattar förvaltnings- och redovisningsmetoder, rapporteringsrutiner, vilka ramar som finns

¹⁰⁶ 2009/138/EG artikel 102

¹⁰⁷ 2009/138/EG artikel 98

¹⁰⁸ Ibid

¹⁰⁹ 2009/138/EG artikel 41

¹¹⁰ 2009/138/EG artikel 43

¹¹¹ 2009/138/EG artikel 44

¹¹² Finansinspektionen 2008b

¹¹³ 2009/138/EG artikel 44

för internkontrollen samt en funktion för regelefterlevnad. Den sistnämnda ska bland annat fungera som rådgivare till ledning eller förvaltning beträffande efterlevnad av regler och försöka förutspå vad regeländringar respektive dålig efterlevnad av reglerna skulle kunna innebära.¹¹⁴

Den internrevisionsfunktion som ska finnas ska också den vara effektiv. Funktionen ska bedöma lämplighet och effektivitet hos systemet för internkontroll. Den ska vara objektiv gentemot företagets operativa funktioner och de iakttagelser och rekommendationer som framkommer ska rapporteras till företagets förvaltning eller ledning.¹¹⁵

För att kunna nå upp till kraven i direktivet kommer många företag att behöva satsa mycket resurser på personal och system. Även den interna organisationen kan behöva ses över. För ledningen innebär direktivet att dess ansvar att se över risker och åtgärder och kommunicera dessa både internt och externt poängteras.¹¹⁶

Med tanke på alla de krav som ställs uppstår frågan om nyttan kommer att överstiga kostnaden. De förväntade fördelarna är enligt FI förbättrad stabilitet i försäkringssektorn (fördel för både försäkringstagarna och samhället i stort) och integrationsvinster tack vare en mer integrerad europeisk marknad. Dessa förväntade fördelar ses dock på lång sikt och är svåra att mäta. På kort sikt är förhoppningen att direktivet, i likhet med Basel 2, ska leda till en utökning och förbättring av de verktyg som används för riskhantering och styrning.¹¹⁷

3.4.2.2 Tillsyn

Det primära syftet med tillsynen är att skydda försäkrings- och förmånstagare. Varje stat ansvarar för att deras tillsynsmyndigheter har de resurser som behövs för tillsynen i form av ekonomi, kompetens, kapacitet och befogenheter.¹¹⁸

Tillsynen ska vara proaktiv och riskinriktad. Regelbundna kontroller av att verksamheten fungerar och att företagen följer reglerna ska göras.¹¹⁹ Själva processen kallas Supervisory Review Process (SRP).¹²⁰ Rent praktiskt sker det genom en mix av distansåtgärder och inspektioner. Det är varje stats skyldighet att se till att kraven appliceras på ett sätt som står i relation till respektive företags typ av verksamhet, storlek och komplexitet i enlighet med proportionalitetsprincipen.¹²¹

Tillsynen ska inkludera hela verksamheten. Områden som är särskilt viktiga att granska är företagsstyrningssystem (inklusive ORSA), försäkringstekniska avsättningar, kapitalkrav, placeringsregler, kapitalbasen och eventuell intern modell.¹²²

De upplysningar som försäkringsföretagen måste lämna till tillsynsmyndigheterna är följande; Uppgifter om företagsstyrningssystem, verksamheten, värderingsprinciper vid

¹¹⁴ 2009/138/EG artikel 45

¹¹⁵ 2009/138/EG artikel 46

¹¹⁶ Finansinspektionen 2008b

¹¹⁷ Ibid

¹¹⁸ 2009/138/EG artikel 27

¹¹⁹ 2009/138/EG artikel 28

¹²⁰ Finansinspektionen 2008b

¹²¹ 2009/138/EG artikel 28

¹²² 2009/138/EG artikel 36

solvensberäkning, risker och hantering av dessa, kapitalstruktur, -behov och -planering samt beslut som tagits för att förbättra ett resultat från tidigare tillsynstillfälle.¹²³

I vissa fall kan tillsynsmyndigheten besluta om ett kapitaltillägg. T.ex. om ett företag använder en intern modell och det visar sig att riskprofilen inte stämmer överens med de antaganden som ingår i modellen och företaget inte åtgärdat detta inom rimlig tid. En översyn av kapitaltillägget ska ske minst en gång per år och då företaget vidtagit nödvändiga åtgärder ska tillägget avskaffas.¹²⁴

3.4.3 Upplýsingar och information

En gång om året ska försäkringsföretagen lämna en offentlig rapport om sin solvens och finansiella ställning. Den ska bland annat innehålla information om företagets verksamhet, risker och kapitalplanering.¹²⁵ Viktiga förändringar av kapitalbasens struktur och belopp som skett under året ska analyseras och ansevärd skillnader i Solvens 2-värderingen gentemot värderingen i den externa redovisningen ska klargöras. Det ska även finnas en redogörelse för i vilken grad överföring av kapital mellan de olika nivåerna är möjlig. Om inte tillsynsmyndigheten hunnit godkänna solvenskapitalkravet innan offentliggörandet av rapporten ska företaget också upplysa om detta.¹²⁶

Det finns två fall då ett företag slipper lämna viss information. Det är då uppgiften skulle leda till otillbörligt gynnande av konkurrenter och om företaget hindras att lämna uppgifterna på grund av avtal med en motpart. Undantag från detta är beskrivningen av kapitalplaneringen, som alltid måste offentliggöras.¹²⁷

Om det sker någon väsentlig förändring som påverkar de uppgifter som lämnats i den senaste rapporten, t.ex. underskridande av SCR, måste företaget lämna offentliga upplýsingar om detta och vad det förväntas få för följd. De upplýsingar som ska lämnas är uppgifter om beloppet, orsaker, konsekvenser och eventuella vidtagna åtgärder.¹²⁸

Tillsynsmyndigheterna ska varje år lämna uppgifter till CEIOPS om vilka kapitaltillägg de har ålagt bolag under året. Vitsen med detta är att säkerställa att tillsynsmyndigheterna i de olika länderna agerar på liknande sätt.¹²⁹

3.4.4 Forskning om Solvens 2

Enligt Ayadi finns det fortfarande mycket att göra inom Solvens 2 för att nå upp till målen om en riskkänslig och stabil försäkringsmarknad och är bekymrad över konsekvenserna för mindre och medelstora företag. Eftersom reglerna ska gälla inom hela EU är det viktigt att utformningen av standardmodellen blir enkel så det blir lätt för mindre sofistikerade företag att applicera modellen. Ayadi anser också att det bör finnas en proportionalitetsprincip, kostnaderna för implementeringen kan bli alldeles för höga för små bolag om reglerna är lika för alla. Dock borde en proportionalitetsprincip bygga på lättare reglering för bolag med mindre risk snarare än dess storlek.¹³⁰

¹²³ 2009/138/EG artikel 35

¹²⁴ 2009/138/EG artikel 37

¹²⁵ 2009/138/EG artikel 50

¹²⁶ 2009/138/EG artikel 51

¹²⁷ 2009/138/EG artikel 52

¹²⁸ 2009/138/EG artikel 53

¹²⁹ 2009/138/EG artikel 51

¹³⁰ Ayadi 2007

Reglerna om transparens och rapportering är en viktig del av direktivet och behövs för att säkerställa att regler följs och att riskerna kan utvärderas av användarna. Därför är det viktigt att reglerna blir väl utredda och kanske till och med skraddarsydda för olika typer av försäkringsbolag som skade- eller livbolag. Risken är annars att marknaden drunknar i onödig information. Det kommer också bli viktigt att hitta en balans för vad som ska rapporteras till marknaden och det som bara ska till tillsynsmyndigheterna. Den viktigaste frågan är dock enligt Ayadi att rapporteringen blir kostnadseffektiv. Ayadi anser att kraven på att rapporteringen begränsas till relevant data samt att kostnaderna kan hållas nere är ett måste för att direktivet ska bli lyckat.¹³¹

Ayadi ser också problem i att solvenskapitalkraven är alldeles för höga vilket leder till både ekonomiska och sociala konsekvenser, det är inte meningen att direktivet ska leda till en värld utan konkurser. Tror kunden att försäkringsbolagen inte kan falla så förlorar denne incitament att se finansiell stabilitet som en kvalitetsfaktor hos försäkringsbolagen. När försäkringsbolagen kommer bli tvungna att ha sådana höga kapitalbaser för att täcka solvenskravet finns det också uppenbara risker att konkurrensen minskar, vilket leder till negativa konsekvenser för konsumenterna. Försäkringsbolagens beteende kan också ändras då solvenskraven styrs av risk. T.ex. kan bolagen sluta erbjuda högriskprodukter och överföra risk till konsumenter genom avtal för delad risk som de egentligen inte klarar av.¹³²

Liebwein har i en studie om interna modeller inom Solvens 2 kommit fram till att de modellerar företagets individuella risksituation mycket bättre än vad standardmodellen någonsin kan göra. Men eftersom kostnaderna är höga så gäller det att utnyttja alla möjligheter som den interna modellen medför och inte bara använda den för att uppfylla kravet om att beräkna kapitalkrav. Interna modeller kan hjälpa företaget i dess riskhanteringsprocesser och affärsbeslut.¹³³

Van Rossum lägger fram en varning för vad de konsekvenser en för högt reglerad och komplex solvensreglering som Solvens 2 kan leda till. Försäkringsbolagens kostnader ökar i samma takt med regleringen för att kunna efterleva reglerna. Det kan komma att innebära att framför allt de små och nischade försäkringsbolagen antingen blir uppköpta eller blir tvungna att lämna marknaden. Det innebär mindre konkurrens och färre val för konsumenterna. Den administrativa bördan är väldigt underskattad och kan komma att innebära att försäkringsbolagen lägger över kostnaden på kunderna i form av högre premier. För större internationella försäkringsbolag kan däremot Solvens 2 innebära stora fördelar. Tidigare var de tvungna att presentera i princip samma risker men på olika sätt beroende på vilket lands tillsynsmyndighet de rapporterade till. Med den nya regleringen så kommer rapporteringen att bli harmoniserad och företaget kan spara mycket jobb. De internationella företagen kan också ta del av diversifieringseffekter och på så sätt sänka sina kapitalkrav.¹³⁴

Enligt Altrén och Lyth kommer inte svenska skadeförsäkringsbolag ha några uppenbara fördelar från implementeringen av Solvens 2, likt bankerna hade då man kunde sänka sina kapitalkrav avsevärt när Basel 2 kom. De tror inte heller att hanteringen av risker inom företagen kommer förändras nämnvärt med den nya regleringen och ifrågasätter om svenska skadeförsäkringsbolag ens hade behövt Solvens 2. Därför är slutsatsen också att företagen inte

¹³¹ Ayadi 2007

¹³² Ibid

¹³³ Liebwein 2006

¹³⁴ Van Rossum 2005

kommer att ha incitament att investera lika mycket på Solvens 2 som bankerna gjorde för Basel 2. Solvenskapitalkraven kommer att öka, men det faktiska kapitalbehovet kommer mer sannolikt att vara oförändrat för svenska skadeförsäkringsbolag.¹³⁵

Implementeringen av Solvens 2 kommer vara en stor utmaning för försäkringsindustrin då det kommer krävas mycket tid och resurser enligt en studie av Leurent och Voigt. De förväntar sig att minimikapitalkravet kommer minska medan solvenskapitalkravet kommer öka gentemot Solvens 1. Men eftersom de flesta försäkringsbolagen idag använder ett högre solvenskapitalkrav än vad regleringen kräver så kommer detta inte leda till någon större förändring. Förövrigt tror Leurent och Voigt att Solvens 2 leder till ökad konkurrens då riskhanteringen spelar en stor roll för företagets resultat, samt att företagen kan få bättre rykte om de implementerar modellen på rätt sätt eftersom det då leder till högre kundskydd.¹³⁶

Enligt Aigrain kommer Solvens 2 leda till en mer rationell och transparent försäkringsmarknad tack vare de riskbaserade kapitalkraven och värderingen till verkligt värde. Regelharmonisering och standardisering av rapporter till tillsynsmyndigheter leder även till en mer effektiv marknad pga. lägre kostnader för regelefterlevnad och effektivare resurshantering. Solvens 2 kommer också stärka innovationen inom försäkringsbranschen då företagen kommer få högre incitament att ständigt försöka hitta nya vägar att förbättra sin riskhantering och på så sätt sänka kapitalkraven.¹³⁷

3.4.4.1 Cummins Conceptual Framework

Doff har i sin studie testat Solvens 2 gentemot CCF och kommer fram till att regelverket generellt sett lever upp till samtliga sju kriterier. Dock anser Dooff att det finns ett visst utrymme för förbättringar och efterlyser en bättre balans mellan pelare 1 och pelare 2/3. Det viktigaste borde vara att fokusera på effekterna över långt sikt från de strategiska affärsbesluten och refererar till Sharma-rapporten (se forskning om solvensreglering). Detta åstadkoms genom högre fokus på bestämmelserna om bolagsstyrning och effektivt beslutsfattande i pelare 2.¹³⁸

Doff väcker även frågan om huruvida SCR ska vara ett ”hard limit” eller ”important target”, dvs. hur hårda tillsynsmyndigheterna vara om ett försäkringsbolag understiger SCR? Om tillsynsmyndigheterna kommer vara stenhårda vid minsta brytning av SCR så kommer det leda till att företagen får incitament att hålla mer kapital än vad som krävs för att med 99.5% sannolikhet klara av värsta tänkbara scenario, vilket leder till sämre effektivitet hos försäkringsbranschen. Dooff förespråkar en mjuk ansats med mer stöd av reglerna från pelare 2.¹³⁹

Även Holzmüller har testat Solvens 2 gentemot CCF och dessutom lagt till fyra nya kriterier för täcka in förändringarna som skett inom försäkringsbranschen efter att Cummins et al. skrev sin artikel. De nya kriterierna omfattar:

8. Klara av ekonomiska kriser och systematisk risk.
9. Utvärdering av ledningen.
10. Flexibilitet över tid.

¹³⁵ Altrén & Lyth 2007

¹³⁶ Leurent & Voigt 2007

¹³⁷ Aigrain 2009

¹³⁸ Dooff 2008

¹³⁹ Ibid

11. Bättre riskhantering och högre transparens.¹⁴⁰

I sitt test har Holzmüller jämfört Solvens 2 gentemot den amerikanska motsvarigheten RBC samt den schweiziska solvensregleringen SST.¹⁴¹ Som figuren i bilaga E visar så lever Solvens 2 generellt sätt upp till alla kriterier med vissa svagare sidor. Direktivet fullständigt utklassar den amerikanska motsvarigheten (som dock är tio år äldre) och är minst lika bra eller bättre i de flesta kriterierna än SST. Det kommer dock krävas empiriska bevis innan man kan utnämna en riktig vinnare.¹⁴²

3.5 Centrala värderingsfrågor – Solvens 2-direktivet

I artikel 75 framkommer direktivets huvudprincip att skulder och tillgångar ska värderas till verkligt värde:

- a) *Tillgångar ska värderas till det belopp för vilket de skulle kunna utväxlas i en transaktion mellan kunniga parter som är oberoende av varandra och har ett intresse av att transaktionen genomförs.*
- b) *Skulder ska värderas till det belopp för vilket de skulle kunna överlåtas eller regleras i en transaktion mellan kunniga parter som är oberoende av varandra och har ett intresse av att transaktionen genomförs.*¹⁴³

Men som delmål vill EU även att värderingsprinciperna i Solvens 2 ska vara kompatibla med internationell redovisningsstandard vilket framgår i de inledande artiklarna 45-46:

*(45) Bedömningen av försäkrings- och återförsäkringsföretags finansiella ställning bör bygga på sunda ekonomiska principer och på bästa sätt utnyttja informationen från de finansiella marknaderna och allmänt tillgänglig information om försäkringstekniska risker. Solvenskraven bör särskilt grundas på en ekonomisk bedömning av hela balansräkningen.*¹⁴⁴

*(46) De värderingsstandarder som används för tillsynsändamål bör i största möjliga utsträckning vara förenliga med den internationella utvecklingen på redovisningsområdet för att begränsa den administrativa bördan på försäkrings- och återförsäkringsföretagen.*¹⁴⁵

Istället för att själva behöva utveckla och underhålla ett avancerat system för värdering till verkligt värde har CEIOPS bestämt sig för att använda IFRS som bas för upprättandet av den ekonomiska balansräkningen. IFRS har redan utarbetat principer för verkligt värde och definitioner för de flesta olika tillgångar och skulder. Dessa ska användas i så hög grad som möjligt så länge reglerna är kompatibla med Solvens 2. CEIOPS kommer regelbundet att publicera detaljerade instruktioner för de situationer där regelverken inte matchar varandra.¹⁴⁶

Att utgå från IFRS medför också fördelen att det blir lättare för försäkringsföretagen eftersom regelverket redan används och är väl utbrett över hela EU. En viss proportionalitetsprincip

¹⁴⁰ Holzmüller 2008

¹⁴¹ Ibid

¹⁴² Ibid

¹⁴³ 2009/138/EG artikel 75

¹⁴⁴ 2009/138/EG inledande artikel 45

¹⁴⁵ 2009/138/EG inledande artikel 46

¹⁴⁶ CEIOPS 2009b

kommer finnas som gör att omvärdering inte behöver ske för poster utan större betydelse för slutresultatet.¹⁴⁷

Så långt som möjligt så ska all värdering ske till marknadspriser på en oberoende aktiv marknad. Om inte detta kan ske ska företagen använda sig av lämpliga värderingsmodeller för att få ut ett verkligt värde. Även vid användandet av modeller ska det finnas en strävan efter att nå en summa som överensstämmer med vad två parter skulle kräva för att överföra en tillgång/skuld. CEIOPS har satt upp långtgående krav för att få använda en värderingsmodell:¹⁴⁸

- Policies och instruktioner ska vara väldokumenterade för hela värderingsprocessen. Såväl källdata som relevanta modeller ska presenteras. Företaget ska presentera inblandad personal samt dess ansvar och roll i värderingen. Det måste också kunna visa på att de anställda har den kompetens som krävs för att hantera modellerna.
- Tillgångarna ska vara väl identifierade och företaget ska förklara varför man är tvungen att värdera dem med hjälp av en värderingsmodell.
- Osäkerheter i värderingen ska dokumenteras samt rapporteras till ledningen så de är väl informerade om eventuella frågetecken.
- Företaget ska ha en intern översyn så att policies och instruktioner verkligen följs.
- Dualitet i beslutsprocesser.
- Modellerna ska kontinuerligt verifieras och kontrolleras, framförallt för att försöka minska osäkerheter i värderingen.¹⁴⁹

CEIOPS anser också att företag regelbundet ska använda sig av extern oberoende expertis för att verifiera sina värden utifrån värderingsmodeller, framför allt när det gäller komplicerade värderingar samt i situationer där det finns flera relevanta värderingsmodeller att välja emellan. Extern värdering ska genomföras vid stora förändringar i marknaden, men bör göras minst vart tredje år.¹⁵⁰

Företagen måste också tänka på risken med att hålla en tillgång i sina värderingsmodeller under samma förutsättningar som för tillgångar som handlas på marknaden. Exempel på detta är svårigheter att sälja tillgången pga. illikvid marknad eller att volymen är så stor att man måste acceptera rabatterade priser för att få sålt allt.¹⁵¹

3.5.1 Försäkringstekniska avsättningar

Som tidigare nämnts så ska försäkringstekniska skulder (FTA) i Solvens 2 beräknas såsom det belopp vilket försäkringsbolaget hade varit tvungna att betala om de idag förde över förpliktelsen till ett annat försäkringsbolag. FTA är summan av bästa skattningen och riskmarginalen.¹⁵²

3.5.2 Immateriella tillgångar

CEIOPS anser att behandlingen av immateriella tillgångar inom IFRS är en bra metod, men bara så länge tillgången kan mätas till verkligt värde. Tillgången måste kunna separeras från andra tillgångar och dessutom måste det bevisas att tillgången kan säljas. Bevisningen kan

¹⁴⁷ CEIOPS 2009b

¹⁴⁸ Ibid

¹⁴⁹ Ibid

¹⁵⁰ Ibid

¹⁵¹ Ibid

¹⁵² 2009/138/EG artikel 76

vara i form av transaktioner på likadana eller liknande tillgångar som skett på marknaden. Kan tillgången inte värderas till ett verkligt värde ska den värderas till noll i balansräkningen.¹⁵³

3.5.3 Materiella anläggningstillgångar

Samtliga tillgångar som faller under kategorin ska värderas till verkligt värde i balansräkningen. Omvärderingsmetoden i IAS 16 är en godkänd och lämplig metod så länge omvärdering görs med acceptabel regelbundenhet. CEIOPS anser att tillgångarna regelbundet ska värderas av en extern och oberoende värderingsman minst vart tredje år samt vid stora förändringar på marknaden. Företaget ska också kunna redovisa vilka värderingsmetoder de använt sig av om tillsynsmyndigheten önskar denna information.¹⁵⁴

3.5.4 Förvaltningsfastigheter

Enligt CEIOPS ska samtliga tillgångar under kategorin värderas till verkligt värde. Modellen för beräkning av verkligt värde i IAS 40 är godkänd och lämplig. Även dessa tillgångar ska regelbundet värderas av extern och oberoende värderingsman minst vart tredje år samt vid stora förändringar på marknaden. Metoderna ska kunna redovisas för tillsynsmyndigheten vid behov.¹⁵⁵

3.5.5 Finansiella tillgångar

Samtliga tillgångar som identifieras av IAS 39 som finansiella tillgångar för försäkringsåtaganden ska värderas till verkligt värde i balansräkningen.¹⁵⁶

3.6 IFRS 4 fas 2 och Solvens 2

IASB befinner sig, som tidigare nämnts, i fas 2 vad gäller omarbetningen av reglerna för redovisning av försäkringsavtal. Målet med denna omarbetning skiljer sig från målet med Solvens 2, men trots det kommer arbetet med implementeringen av de båda enligt Deloitte att stöta på liknande frågor och dilemman. En samordning av implementeringarna bör därför kunna ge lägre införandekostnader och fler fördelar.¹⁵⁷

Enligt PriceWaterhouseCoopers är målet med IFRS fas 2 att tillhandahålla information för nuvarande och framtida investerare medan Solvens 2 går ut på att skydda försäkringstagarnas intressen. Då det gäller upplysningar försöker Solvens 2 bidra till ökad transparens och uppmuntra ökad marknadsdisciplin och det går att se likheter med de nuvarande standarderna IFRS 4 och IFRS 7.¹⁵⁸

Det verkar som om tidsplanen är ungefär densamma för båda regelverken. De förväntas börja gälla omkring 2012-2013. Likväl verkar det som om utvecklingen av IFRS fas 2 går långsammare än utvecklingen av Solvens 2.¹⁵⁹

Deloitte ser möjligheter till synergieffekter med de nya reglerna. Troligen blir det överlappningar mellan exempelvis data och datorsystem för de två. De rekommenderar

¹⁵³ CEIOPS 2009b

¹⁵⁴ Ibid

¹⁵⁵ Ibid

¹⁵⁶ Ibid

¹⁵⁷ Deloitte 2008

¹⁵⁸ PricewaterhouseCoopers 2007

¹⁵⁹ Deloitte 2008

företag att se till likheterna mellan reglerna för att minska kostnaderna för implementeringen och öka affärsnyttan.¹⁶⁰

International Association of Insurance Supervisors (intresseorganisation för tillsynsmyndigheter) skulle gärna se att de grundläggande tillvägagångssätten som används vid upprättande av den externa redovisningen i så hög grad som möjligt skulle kunna användas även i rapporter till tillsynsmyndigheterna. Det är dock inte säkert att det är möjligt eller ens passande att allt redovisas på samma sätt. Vad gäller de skillnader som mest troligt kommer att finnas så är det viktigt att skillnaderna accepteras och redovisas tydligt för att intressenter ska kunna förstå skillnaderna. Om det inte görs ordentligt finns risk att båda systemens legitimitet ifrågasätts.¹⁶¹

Aigrain ser flera fördelar med konvergens mellan Solvens 2 och IFRS 4. Företagens externredovisning bli mycket mer trovärdig om den reflekterar verkliga värden och samma värderingsmetoder för solvensrapporteringen och externredovisningen skulle innebära signifikanta kostnadsbesparingar. Dock måste det kommas ihåg att externredovisning och solvensrapportering har olika roller för olika intressenter vilket kan göra det svårt att nå en fullständig konvergens.¹⁶²

3.7 Lärdomar från Basel 2

Basel 2 infördes i Sverige 1 januari 2007. Det består av regler kring bankers kapitaltäckning. Regelverket handlar om att ha kontroll över företagets risker och utforma kapitalbasen utifrån dessa. Dessutom finns krav på offentliggörande av upplysningar. Basel 2 består av tre pelare varav den första handlar om kapitalkrav, den andra om riskbedömning och tillsyn och den tredje om informationskrav. Det finns också olika metoder för att beräkna kapitalkrav.¹⁶³

Enligt De Cordova blev det dyrare för bankerna att driva sin verksamhet i och med att de blev tvungna att öka sina kapitalbaser. För att minska kapitalkraven fick bankerna incitament att flytta riskfulla tillgångar till oreglerade delar av företaget och man utnyttjade möjligheterna att flytta över risk till kunderna genom att packa ihop olika värdepapper. En stor konsultmarknad växte fram med som enda mål att sänka kapitalkraven för bankerna. Basel 2 har fått mycket kritik för att genom att flytta risk från banken göra den säkrare, men systemet utanför mycket osäkrare och detta skall ha bidragit till finanskrisen. Det största problemet med Basel 2 är att reglerna har fasta gränser som ska passa alla.¹⁶⁴

Enligt Fournier är ett av de största problemen med Basel 2 att det förvärrar marknadscykler genom att uppmuntra bubblor. Bankerna ska värdera tillgångar till verkligt värde, och i goda tider skrivs alla tillgångar upp och företaget kommer långt över kapitalkraven i Basel 2. När banken har gott om pengar uppmuntras den till mer riskfulla investeringar eller att öka utlåningen. När sedan marknaden vänder ned som den gjorde under 2008 så måste även tillgångarna skrivas ned och då står helt plötsligt banken under kapitalkraven vilket ledde till insolvens för flera banker.¹⁶⁵

¹⁶⁰ Deloitte 2008

¹⁶¹ Flamée 2008

¹⁶² Aigrain 2009

¹⁶³ Finansinspektionen 2009g

¹⁶⁴ De Cordova 2009

¹⁶⁵ Fournier 2009

4 Empiri

Detta kapitel presenterar resultaten från våra intervjuer. Intervjuerna är uppdelade efter respektive respondent och varje intervju är uppdelad i relevanta delområden.

4.1 Finansinspektionen

FI är Sveriges tillsynsmyndighet för finansmarknaden inklusive försäkringsbranschen. Dess uppdrag är att bidra till att det finansiella systemet fungerar effektivt och uppfyller kravet på stabilitet. FI verkar även för ett gott konsumentskydd i finanssektorn.¹⁶⁶

En intervju har genomförts med Bertil Sjöo som är enhetschef för Särskild tillsyn (försäkring) och Håkan Henriksson som är redovisningsexpert inom samma enhet.

4.1.1 Övergripande frågor

Enligt FI var tidigare solvensrapportering begränsad till bedömning av försäkringsbolagens finansiella styrka. Solvens 2 kommer bidra till att utveckla en effektivare tillsyn över bolagens solvens samt även öka medvetenheten hos försäkringsbolagen avseende de risker de är exponerade mot. Solvens 2 kommer också ställa högre krav på bolagen att offentligt redogöra för sin riskexponering och hur man hanterar denna. FI har svårt att spekulera i konsekvenser för mindre försäkringsbolag och nytta kontra kostnader eftersom regelverket ännu inte är fastslaget. Däremot nämner de att de minsta försäkringsbolagen är undantagna från Solvens 2 och för dem fortsätter nationell lagstiftning att gälla. Direktivet anger också att en proportionalitetsprincip ska tas hänsyn till. I underlaget till nivå 2-förhandlingar finns förslag på att göra vissa förenklingar i nivå-2-regleringen för att underlätta för mindre bolag.

Enligt FI ligger de själva ungefär lika långt fram som genomsnittet i jämförelse med andra tillsynsmyndigheter i EU när det gäller implementeringen av Solvens 2. Myndigheten deltar i det europeiska samarbetet för att arbeta fram regler och rutiner för implementeringen. När det gäller svenska bolag så är deras generella uppfattning att bolag som ingår i större internationella koncerner ligger lite längre fram än andra vad gäller implementeringen. Men detta varierar dock från bolag till bolag. FI anser att svenska försäkringsbolag generellt sett är välskötta och har en tillfredställande solvensnivå. Det är troligt att företag (även utländska) med tillfredställande solvensnivå kommer ha en konkurrensfördel gentemot de bolag som har en mindre tillfredställande solvensnivå när regelverket träder i kraft.

4.1.2 Kvantitativa aspekter

De företag som väljer att använda sig av interna (eller partiella) modeller kommer troligtvis behöva förklara varför det uppstår skillnader i SCR-kraven gentemot standardmodellen. FI tror ändå inte nödvändigtvis att just användandet av en intern eller partiell modell kommer leda till några väsentliga konkurrensfördelar gentemot standardmodellen hänförligt till lägre SCR. Men däremot anser de det vara troligt att företagen som väljer att använda sig av interna modeller har bättre koll på sin riskhantering och verksamhet vilket kan medföra konkurrensfördelar.

FI tror det finns viss risk att Solvens 2 med nuvarande förslag kommer innebära att en del svenska bolag behöver öka sina kapitalbaser. Det är dock svårt att bedöma eftersom reglerna

¹⁶⁶ Finansinspektionen 2009f

inte är färdiga ännu. Det är inte orimligt att tro att om kapitalbaserna höjs så kan det leda till högre premier för konsumenterna.

Det är inte heller orimligt att tro att bolagen i och med införandet av ett riskbaserat SCR kommer börja reducera sina risker. Detta är dock mycket beroende på vilka sorts produkter företagen har. Generellt så är det viktigt att företagen erbjuder produkter där de känner till riskerna väl och har kapital för dem.

FI:s preliminära bedömning är att kapitalkraven i Solvens 2 just nu är relativt höga. Det ska dock kommas ihåg att kapitalkraven är utformade efter tillgänglig statistik som är svår att blunda för. CEIOPS håller just nu på att se över remissvaren från den tredje vågen av konsultationspapper avseende de föreslagna nya parametrarna och korrelationen i SCR.

Huruvida Solvens 2 kommer få samma problem med procykliska effekter som Basel 2 visat upp är svårt att svara på eftersom reglerna inte är färdiga. Det finns dock flera förslag för att motverka sådana effekter. Ett sådant som föreslagits av Sverige och Norge är den makroekonomiska modellen för extrapolering av diskonteringsräntekurvan där en djup och likvid marknad saknas. Diskonteringsräntan används för värdering av FTA, ju lägre diskonteringsränta desto högre blir FTA. Tittar man tillbaka på finanskrisen så blev efterfrågan väldigt hög på statsobligationer, vilket medförde att även räntan sjönk. Då räntan för statsobligationer används som bas i diskonteringsräntan så sjunker den likaså, FTA ökar och kapitalkraven likaså. Den makroekonomiska modellen är inte direkt kopplad till marknadsräntorna utan bygger istället på ett långsiktigt antagande om förväntad inflation plus förväntad realavkastning. På så sätt minskas effekterna av snabba marknadsförändringar.

4.1.3 Kvalitativa aspekter och tillsyn

Det är viktigt att beakta att rapporteringen fortfarande är under utveckling och att förändringar av de förslag som finns kan komma att ske. Risken finns att för omfattande rapportering kan påverka myndigheternas effektivitet. Det är därför viktigt att system för inrapportering är effektiva och att den tillsyn som utförs är riskbaserad.

Rätt hanterat kommer Solvens 2 innebära ett mer effektivt sätt att arbeta och ge myndigheterna mer kunskap om bolagen. Det är dock troligt att FI kommer behöva mer resurser för att ta hand om rapporteringen på ett ändamålsenligt sätt. FI tror också att samarbetet inom arbetsgrupperna i EU kommer att utveckla tillsynsprocessen. För försäkringsbolagen finns det redan idag krav på god intern kontroll och vissa av dessa krav blir förtydligade i samband med implementeringen av Solvens 2. Det är dock rimligt att tro att arbetet med Solvens 2 kommer medföra att många företag behöver utöka sina resurser.

4.2 If

If är Nordens största försäkringsbolag och ägs av Sampo Abp som är noterat på Helsingforsbörsen.¹⁶⁷ Förutom Norden så har företaget även verksamhet i Baltikum, Ryssland och flera andra länder i Europa. Verksamheten är inriktad på skadeförsäkringar och företaget har ca 3,6 miljoner kunder samt 6900 anställda. Under 2008 uppgick bruttopremieinkomsten till 39 miljarder svenska kronor.¹⁶⁸

¹⁶⁷ If 2010

¹⁶⁸ Ibid

En intervju har genomförts med Karin Friberg på If's huvudkontor i Stockholm där ca 500 personer arbetar. Friberg arbetar som Chief risk officer vilket innebär att hon är chef för riskhanteringen och ansvarar för ramverket runt detta.

4.2.1 Övergripande frågor

Friberg anser principiellt att Solvens 2 är ett positivt direktiv eftersom det kommer att koppla ihop riskerna med kapitalet och låta legala kapitalkravet spegla riskerna. Det är rätt tänkande och skyddar i längden försäkringstagarna. En annan positiv aspekt är att Solvens 2 medför ett harmoniserat regelverk över Europa och stärker på så sätt konkurrensen mellan bolag. If lyder under flera tillsynsmyndigheter då de har verksamhet i hela Norden, Baltikum och Ryssland vilket gör att ett harmoniserat regelverk även kommer att underlätta arbetet för företaget.

Vad som däremot inte är så positivt är, som det verkar nu enligt alla konsultationspapper, att direktivet kommer att bli mycket detaljreglerat. Det i sin tur leder till mycket mer arbete och ökade krav på dokumentation samt rapportering. Risken är att ”man inte kommer se skogen för alla träd”. Friberg menar att det kan bli en sådan uppsjö av dokumentation att det blir svårt att skapa sig en helhetsbild. Frågan är också om denna ökade rapportering kan hanteras av tillsynsmyndigheterna med den nuvarande personalstyrkan.

Regelverket kan ge större försäkringsbolag konkurrensfördelar i form av diversifieringseffekter. Speciellt försäkringsbolag som har verksamhet i flera länder kan gynnas av detta. Men det beror även på vilken struktur bolaget har. I vissa fall kan det vara bättre att inrätta filialer till moderbolaget istället för dotterbolag i utlandet. En av grundtankarna i direktivet var att moderbolag skulle kunna garantera dotterbolags minimikapitalkrav vilket skulle kunna ge effektivare kapitalhantering i koncerner med många dotterbolag. Mindre länder i EU motsatte sig detta och direktivet har därmed blivit lite urvattnat.

If har kommit ganska långt i sin implementering av Solvens 2 i jämförelse med många nordiska konkurrenter, men inte fullt så långt i jämförelse med några av de större europeiska försäkringsbolagen. Företaget har deltagit i QIS4 och kommer delta i QIS5 nästa höst. If hade ganska mycket synpunkter på tolkningen i QIS4 och hoppas på att det kommer bli tydligare regler i QIS5. Samtidigt så har reglerna skärpts, mycket pga. finanskrisen, och If delar Försäkringsförbundets oro över att kraven blir för höga. Friberg tycker att Försäkringsförbundets position paper¹⁶⁹ var bra och täcker vad många inom branschen tycker.

4.2.2 Kvantitativa aspekter

Det är väldigt svårt att idag säga hur kapitalbasen kommer att förändras då det fortfarande finns utrymme för tolkningar i CEIOPS slutliga råd. Vad som är säkert är dock att kraven kommer skärpas jämfört med Solvens 1 men det finns fortfarande stora oklarheter.

If värderar idag sina tillgångar enligt lagbegränsad IFRS, vilket bl.a. innebär att man marknadsvärderar sina finansiella tillgångar. Företaget har även en egen intern modell sedan 2002 där man marknadsvärderar alla sina tillgångar och skulder. I den interna modellen sker en kvantifiering av riskerna, vilket gör att de har bra kontroll på hur effekterna kommer att bli då direktivet träder i kraft 2012 (under förutsättning att företaget får sin interna modell godkänd). I den interna modellen har If redan tagit många risker i beaktande men när Solvens

¹⁶⁹ Se dokument Försäkringsförbundets inställning till CEIOPS förslag till tekniska råd för nivå 2-regler i Solvens 2-direktivet

2 implementeras kommer det krävas att ännu fler risker, som kan påverka If's finansiella ställning, läggs till.

Generellt sett så kommer de legala kapitalkraven att öka vilket också är tanken med Solvens 2. Finanskrisen har också spätt på dessa krav. Som det ser ut idag kommer If satsa på att ha en partiell modell för solvenskapitalberäkning. Fördelen med det är att kapitalkravet kommer spegla företagets risker bättre än en standardmodell skulle göra. Partiella modellen ger ett bättre resultat men ger å andra sidan mycket mer arbete, mycket dokumentation samt höga krav från tillsynsmyndigheten. Anledningen till att If inte väljer en helt intern modell är att det är svårt att kvantifiera kapitalkravet för de operativa riskerna. Företaget väljer att börja med en partiell modell och eventuellt gå över till en intern modell efter några år om det skulle visa sig motiverat. Friberg tror att den partiella modellen kan vara ett bra verktyg ur konkurrenssynpunkt.

4.2.3 Kvalitativa aspekter

Friberg tycker redan att If har en bra nivå på riskhanteringen idag, men dokumentationen sker inte på det sätt som Solvens 2 kräver. Därför kommer detta innebära mycket arbete för företaget, framförallt med att upprätta och använda ORSA för att koppla ihop den interna modellen med verkligheten. Detta kommer att innebära en utmaning, framför allt för att det kommer vara så detaljrikt.

Organisationen är större idag än vad den hade varit utan Solvens 2. Friberg estimerar att man lägger ned ett stort antal heltidstjänster redan idag bara för arbetet med implementeringen av direktivet. Det kommer även krävas investeringar i IT-system för att få fram all data som kommer att krävas för kapitalmodellering och rapportering. Det finns också kostnader med att hålla en separat balansräkning för Solvens 2.

Friberg tycker att i princip så är ORSA ett bra verktyg, det gäller bara att försöka hålla informationen på en lagom nivå så man "inte drunknar i dokumentation".

If har idag redan en internrevisionsfunktion men Friberg tror att den kommer att behöva breddas för att uppfylla kraven i Solvens 2. Revisionen uppfyller sin oberoende funktion genom att rapportera direkt till styrelsen och revisionskommittén samt att inte inneha något operativt ansvar inom företaget.

4.2.4 Upplýsningar

Mycket av reglerna är inte färdiga ännu men vad som är klart är att det kommer bli mycket mer jobb med rapporteringen, både offentligt och till tillsynsmyndigheten. Rapporteringen kommer också att ske på ett helt annat sätt än tidigare för t.ex. corporate governance, policys och strategier. Detta är ett av If's främsta orosmoment inom Solvens 2, att det blir alldeles för mycket rapportering.

Såsom reglerna ser ut idag kan If komma att bli tvungna att lämna ut information i rapporterna som de egentligen inte vill lämna ut, men eftersom förslagen inte är färdigställda ännu så arbetar If tillsammans med övriga bolag i branschen med att försöka påverka normsättarna att mildra kraven.

4.3 SalusAnsvar

SalusAnsvar är ett mindre bolag som erbjuder både försäkrings- och finansiella tjänster till sina drygt 500 000 kunder. Under 2008 omsatte företaget ca 200 miljoner kr och hade 209 personer anställda på kontoret i Stockholm. 2007 köptes företaget ut från börsen och ägs nu till 100% av den norska koncernen DnB NOR som är noterad på Oslobörsen.

En intervju har genomförts med Leif Svensson som är chef för analysgruppen med ansvar för Solvens 2-frågor. Utöver Svensson arbetar ytterligare fem personer med blandade specialistområden i gruppen.

4.3.1 Övergripande frågor

Enligt Svensson är det positivt att man stressar tillgångar och skulder och det är sunt att man får ökad transparens i systemet. Vissa detaljregleringar skulle dock kunna innebära att teknikaliteter får oproportionerligt stor betydelse. Svensson är därför lite oroad att reglerna ska stramas åt ytterligare innan allt är klart. Han befarar att QIS5 kommer att innehålla striktare regler än tidigare QIS:ar bland annat på grund av finanskrisen. En risk med för hård reglering är att det hindrar företag från att göra bra affärer, det måste finnas en bra balans.

Svensson anser att det nya direktivet kommer att innebära stora kostnader och utökade krav på rapportering. Även för FI kommer det bli tufft. Svensson tror inte att de i dagsläget har tillräckligt mycket personal för att klara av den ökande arbetsbördan.

SalusAnsvar har en något avvaktande attityd gentemot Solvens 2. De håller sig ajour med vad som händer och tar in information om olika upplägg från konsulter och rapporter. En av orsakerna till detta är att implementeringen förväntas bli dyr. Företaget vill därför vänta tills de vet vilka åtgärder som verkligen är nödvändiga. Till exempel visar en tidig rapport att implementeringen av Solvens 2 i ett medelstort europeiskt bolag (vilket i och för sig troligen innebär mycket större än SalusAnsvar) skulle kosta 50 miljoner kronor, vilket för SalusAnsvar skulle innebära slutet för verksamheten.

Företaget har gjort en egen intern variant av QIS4, det skulle ha kostat alldeles för mycket att delta i den officiella studien. Därför valde företaget att i samarbete med sin externa revisor utföra en egen QIS4 där de använde sig av samma förutsättningar som gällde för den officiella varianten. Svensson tyckte att resultaten var bra i testet. Solvenskapitalkravet ökade dock från dagens 80 miljoner kronor (enligt Trafikljusmodellen) till cirka 104 miljoner kronor (enligt Solvens 2). Detta innebär ingen dramatisk skillnad utan företaget kan fortsätta göra bra affärer.

Vad gäller implementeringen har företaget även startat upp ett projekt där de arbetar med att förbereda sig för pelare 2 och i viss mån pelare 3. Svensson uttrycker stor oro för att de kanske kommer att behöva bygga upp stora administrativa enheter som kanske inte kommer att bidra till någon affärsmässig nytta, utan bara höga kostnader. Det verkar dock som om det finns en proportionalitetsprincip som gör att mindre bolag kanske inte behöver ha alla funktioner internt utan kan ta in konsulthjälp utifrån vid behov.

4.3.2 Kvantitativa aspekter

Företaget har redan idag interna modeller för att marknadsvärdera tillgångar och skulder och kan på så sätt matcha dem mot varandra. Vad gäller den riskmarginal som kommer att introduceras i och med Solvens 2 så finns inget liknande risktillägg idag, utan företaget

försöker värdera sina tillgångar och skulder för att hitta en rimlig balans på risken. SalusAnsvar tittar redan idag på de risker som omfattas av Solvens 2.

Vad gäller kapitalbas och indelning av kapitalet i tre nivåer så såg företaget i samband med QIS4 att den bedömda kvaliteten på vissa tillgångar förändrades. Säkerhetsreserven är ett extra viktigt område vars värdering företaget just nu håller på att utvärdera.

Inledningsvis väljer SalusAnsvar att tillämpa standardmodellen då de befarar att bara kostnaden för att få en intern modell godkänd av FI kommer att bli mycket hög. Dessutom tillkommer kostnader och resurser för att utveckla själva modellen.

4.3.3 Kvalitativa aspekter

Det kommer att bli större krav på kompetens hos styrelse och VD i och med striktare krav på bolagen. Exempelvis nämner Svensson att utvecklingen kanske kan komma att bli som i England där de flesta VD:ar i försäkringsbolag är aktuarier.

SalusAnsvar har redan idag bra internkontroll och riskhantering. Bland annat så har de ett system för incidentrapportering. Svensson är lite oroad över att företaget kommer att behöva dela upp arbetet på olika enheter och därmed skapa ännu mera administration. Han tror däremot att SalusAnsvar ändå kommer bli tvungen att utöka personalstyrkan för att nå upp till de nya kraven.

Idag har SalusAnsvar en viss internrevisionsfunktion via DnB Nor bank. Svensson tror dock inte att den kommer att uppfylla kraven i Solvens 2 utan bolaget kommer troligen att bli tvunget att inrätta en egen internrevisionsfunktion. Troligtvis så kommer företaget lösa detta genom att köpa in revisionen som konsulttjänst.

4.3.4 Upplýsningar

Dokumentationen kommer att öka, vilket gör att företaget får försöka tillämpa en rationell metodik för att kunna hålla nere resursåtgången något. Rapporteringen till FI tror dock Svensson kommer att bli ungefär lika som med dagens Trafikljus.

Den ökade transparens som Solvens 2 kommer att innebära ser inte SalusAnsvar som någon större fråga. De strävar redan idag efter att vara så transparenta som möjligt. Svensson tror inte att de behöver bygga några nya informationssystem utan det handlar snarare om att paketera den information man redan har så att den överensstämmer med direktivet. Svensson vågar inte uttala sig om det finns någon typ av information som företaget kommer att bli tvunget att offentliggöra på grund av Solvens 2 men som de helst hade behållit internt.

4.4 AFA Försäkring

AFA Försäkring består av de tre bolagen AFA Sjukförsäkring, AFA Trygghetsförsäkring och AFA Livförsäkring. AFA Försäkring är en organisation som sköter administrationen kring alla bolagen och förvaltningen av deras försäkringar. Den sysslar också med förebyggande arbete mot ohälsa på arbetsplatser.¹⁷⁰

AFA Försäkring har funnits sedan 1963 och ägs av Svenskt Näringsliv, LO och PTK. Företagets försäkringar utgörs av kollektivförsäkringar för anställda inom privat sektor samt kommuner och landsting. De fastställs genom kollektivavtal eller andra typer av avtal mellan

¹⁷⁰AFA Försäkring 2009

parterna på arbetsmarknaden. Under 2008 hade företaget premieintäkter på 13 miljarder kr och har c:a 3 miljoner kunder. AFA Försäkring har 520 anställda, alla samlade på kontoret i Stockholm.¹⁷¹ Verksamheten är icke-vinstdrivande och endast riktad mot den svenska marknaden.¹⁷²

En intervju har genomförts med Terese Söderlund, ekonomichef och områdeschef för administration samt Anders Jonsson, chefaktuarie.

4.4.1 Övergripande frågor

Söderlund & Jonsson är positiva till de grundläggande principerna i Solvens 2, framförallt koncepten med att skulder ska matchas mot tillgångar till verkliga värden samt att kapitalkraven ska kopplas till riskerna. De anser det även vara på tiden att regelverket förändras då Solvens 1 börjar bli föråldrat. Till nackdelarna hör att det finns risk att det blir alldeles för detaljreglerat. Söderlund befarar att finanskrisen lett till att man på politisk nivå vill ha ännu mer detaljreglering för att de tror att det ökar tryggheten. Det kan också bli svårt att få reglerna att passa in i hela Europa då det är sådana stora kulturella skillnader mellan de olika länderna. Dessutom finns risken att reglerna inte hänger med i den kontinuerliga utvecklingen och förändringen av försäkringsbranschen om de är alltför detaljerade. Söderlund & Jonsson hade hellre sett ett principbaserat regelsystem som inte hela tiden behöver uppdateras med nya detaljregler. De anser också att konfidensintervallet på 99.5 procent är för högt. Det kan inte vara rimligt att bara ett försäkringsbolag i hela EU går i konkurs under en period på 200 år.

Vidare tror Söderlund att det kan finnas en övertro på att allting kommer att bli helt transparent och jämförbart inom försäkringsbranschen bara för att samma regler införs i hela EU. Det går inte att jämföra försäkringsbolag med banker. Försäkringsbolag sysslar med riskdelning och risk är något mycket lokalt till skillnad från in- och utlåning av pengar som fungerar liknande världen över. De lokala riskerna gör att det dels blir svårt att utforma regler som passar alla och dels att det blir svårt att jämföra länder med varandra trots gemensamma regler. Så länge regelverket inte är globalt kommer det alltid att finnas möjlighet att undkomma det genom att flytta verksamheten till platser med mer gynnsam reglering.

AFA är inte med i Försäkringsförbundet och måste därför själv bevaka sina intressen genom att hela tiden hålla sig ajour med utvecklingen på området. Företaget besvarar själva remisser från CEIOPS, har deltagit i alla QIS:ar och planerar även att delta i QIS5. De är även med i referensgruppen för Solvens 2 på FI. Eftersom företaget är tvunget att göra allt utredningsarbete själva tycker Söderlund att AFA är väl förberett för implementeringen av direktivet.

I QIS3 blev företaget insolvent, en stor anledning till insolvensen var att det var svårt att placera in försäkringarna i rätt modul. I QIS4 såg det mycket bättre ut då företaget placerades i hälsomodulen samt kunde göra skattningar med bolagsspecifik data. AFA har även gjort en ny skattning enligt de nya föreskrifterna (tredje vågen av konsultationspapper) som kommit ut. Den resulterade i att de fortfarande är solventa men innebär en klar försämring gentemot QIS4. Företaget håller just nu på att författa ett svar till CEIOPS angående deras senaste konsultationspapper.

¹⁷¹ AFA Försäkring 2009

¹⁷² AFA Försäkring 2009b

Svenska bolag har kommit igång ganska bra med implementeringen av Solvens 2 idag. Både Jonsson & Söderlund anser att den stora akilleshälen är FI och dess möjligheter att administrera Solvens 2. Jämför man med andra länders tillsynsmyndigheter, visserligen större länder, har FI upp till tio gånger färre anställda. Då arbetsbördan för tillsynen kommer bli hög i och med Solvens 2 finns oro över att FI helt enkelt inte hinner med. Jonsson tror att de kommer bli tvungna att ta in extern hjälp för att klara av sitt uppdrag.

AFA ser fyra redovisningsperspektiv; externredovisningen, skattebokslutet, Solvensrapporteringen och den interna redovisningen (ORSA). Affärsbesluten tas utifrån ORSA, men måste även kunna passera i de andra redovisningssystemen. Företaget ser ett problem i att avgöra vilket perspektiv som ska styra. Vad som är bra ur ett perspektiv kanske inte är bra ur ett annat. Ågarna måste därför sätta styrande parametrar. Solvens kommer dock alltid att vara essentiellt då det utgör grunden för att över huvudtaget få driva försäkringsverksamhet. Andra mål kan till exempel vara att ha stabila premier eller en specifik kapitalavkastning.

4.4.2 Kvantitativa aspekter

AFA planerar att använda standardmodellen så långt som möjligt. Om det sedan visar sig att det inte fungerar så får man utveckla en partiell modell för de delar som standardmodellen inte passar för. Jonsson tror att det skulle kunna bli problem med försäkringsriskerna för företaget på grund av att deras verksamhet är en hybrid mellan skade- och livförsäkring och således inte passar in i standardmodellen. Men som det ser ut nu så diskuterar CEIOPS möjligheten att använda bolagsspecifik data i vissa moduler i standardmodellen. På det går det att komma ganska långt utan att behöva kalla det för en partiell modell. Jonsson tror dock inte att det kommer bli aktuellt med en intern modell.

Fördelen med standardmodellen är att man slipper vissa form- och dokumentationskrav som krävs för en intern modell. Däremot kommer kraven på datakvalitet att vara höga även för standardmodellen. Jonsson tror också att det kommer att bli svårt för FI att hinna med att granska och godkänna alla interna modeller inom utsatt tid. Nackdelen med standardmodellen är enligt Jonsson att metoden är konservativt beräknad. Företag kommer att bli tvungna att binda upp onödigt mycket kapital och ta mindre risker i kapitalförvaltningen för att klara av kraven. Mindre risk ger mindre avkastning vilket innebär högre premier för kunderna.

En intern modell är delvis anpassad efter konjunkturen och ett företags individuella förutsättningar medan standardmodellens krav ständigt ligger högt. Jonsson ser en fara i att företag måste ansöka om en intern modell för att komma ned till vettiga kapitalkravsnivåer. Detta medför en nackdel för mindre bolag som kanske inte har råd att utforma en internmodell. Därför är det viktigt att kraven från standardmodellen inte blir för höga. Både Jonsson & Söderlund delar Försäkringsförbundets åsikter om för höga buffertar. Söderlund ser också ett problem i att om alla företag väljer att skapa interna modeller så kommer den önskade transparensen att försvinna eftersom modellerna kommer att hållas hemliga.

Den marknadsvärdering av skulderna som gjordes i QIS4 ledde till en lägre värderad skuld jämfört med dagens system med försiktig värdering. Solvenskapitalkravet ökade däremot. Det beror på att marknadsriskerna är inbakade i det nya solvenskapitalkravet vilket de inte är i det nuvarande systemet. AFA har en hel del finansiella tillgångar med högre risk eftersom företaget har relativt långa åtaganden och vill kunna ha en hög kapitalavkastning för att hålla nere premierna. Det innebär att företaget får höga finansiella risker vilket visade sig i SCR.

Det kommer att bli vissa omställningar vad gäller värdering av skulder. Tidigare ingick en implicit säkerhetsmarginal i det bedömda värdet på skulderna. I Solvens 2 ska istället en bästa skattning av skulderna göras. Tidigare så redovisades bara en klumpsumma av skulderna och det var omöjligt att urskilja vad som faktiskt var skuld och vad som var säkerhetsmarginal för risker. Det nya systemet kommer att innebära mycket mer transparens då det direkt går att se värdet på själva skulderna.

Eftersom AFA är både sak- och livbolag består företagets risker av ungefär 50% marknadsrisker och 50% försäkringsrisker. AFA's duration på sina försäkringsåtaganden ligger någonstans mitt emellan sak- och livbolagen. Företaget måste därför använda sig av riskfri ränta för att diskontera tillbaka skulderna och använder sig av Finansinspektions föreskrifter för beräkningen av denna. Jonsson tror inte att metoden kommer förändras nämnvärt i och med Solvens 2.

När det gäller värdering av tillgångar så innebär Solvens 2 i princip ingen skillnad för AFA. Företaget värderar idag alla tillgångar till marknadsvärde med undantag för vissa private equity-innehav där det inte finns något marknadsvärde. AFA har enbart tillgångar som klassificeras som nivå 1-kapital och är relativt enkla att värdera. Som exempel kan nämnas aktier och fastigheter.

Den största frågan är hur säkerhetsreserven ska värderas. AFA innehar cirka 30% av Sveriges totala säkerhetsreserv idag. Om det skulle bli så att den inte får klassas som nivå 1-kapital kommer AFA inte längre att vara ett försäkringsbolag. Nationellt är alla överens om att säkerhetsreserven ska klassas som nivå 1, det gäller bara att få EU att förstå det också. Söderlund säger att de hört rykten om att säkerhetsreserven skulle få klassas som nivå 1-kapital, men på grund av ett administrativt misstag så kom inte det med i sista förslaget.

Dagens kapitalkrav är så lågt att det i princip bara är en administrativ formalitet utan större betydelse. De nya kapitalkraven i Solvens 2 kommer att bli väsentligt högre. Företaget har redan tidigare räknat med högre krav. Dels på grund av de ökade kraven som kom med trafikljuset och dels då företaget redan nu internt ställer krav som överstiger Solvens 1-kraven.

Marknadsvärdering kan bli problematiskt då det helt enkelt saknas likvida marknader för många tillgångar och skulder. Saknas ett marknadsvärde så måste företaget använda sig av värderingsmodeller där man bestämmer ett estimat och gör olika tillägg.

Jonssons största invändning mot marknadsvärdering är att den metoden kanske egentligen inte är den bästa för försäkringsbolag med längre åtaganden på den volatila marknad som råder idag. De företag som tvingades sälja av tillgångar under finanskrisen missade möjligheten att vara med på uppgången efteråt. För försäkringsbolag med en lång betalningshorisont spelar svackor på börserna mindre roll. Tillsynstrappan för övervakning av MCR och SCR samt var gränsen kommer att gå för när ett företag tvingas börja sälja av placeringstillgångar anser Jonsson bli en intressant aspekt.

4.4.3 Kvalitativa aspekter

Söderlund tar upp ORSA som exempel på ett område där företaget inte har kommit lika långt som andra. AFA använder mycket av de metoder som ORSA kräver, men paketerar det på ett

annorlunda sätt. Framst är det formalia som kommer att behöva ändras inför implementeringen för att få ORSA:n godkänd.

Företaget har försökt förebereda governance-kraven som kommer i direktivet genom att anställa en riskkontrollansvarig samt en person som arbetar med regelefterlevnad. De har skapat tydliga gränser vilka ansvarsfunktioner de olika enheterna såsom juridik, riskkontroll och internrevision ska ha. Vidare finns gemensamma modeller och metoder som ska följas. Exempelvis krävs dualitet (två personer inblandade) vid vissa utbetalningar. Vad gäller de finansiella riskerna så har företaget en kapitalförvaltningsavdelning som ansvarar för dessa. Den formella riskhanteringsorganisationen är färdigstrukturerad och riktlinjer för hur den ska arbeta är satta. Sedan är ju inte reglerna i direktivet helt klara ännu, men företaget tror sig vara väl förberett.

Söderlund tror inte att det dagliga arbetet med kontroll kommer att påverkas speciellt mycket av Solvens 2. Medarbetarna har redan idag en hög riskmedvetenhet. Det som däremot kommer att innebära en förändring är införandet av en riskkontrollansvarig och en regelefterlevnadsansvarig samt ökad dokumentation. Det kommer också att ställas högre krav på kunskap och ansvar hos styrelsen.

Företaget har redan idag en internrevisor som har tillgång till 4-5 konsulttjänster vid behov. Dennes arbetsuppgifter kommer dock att förändras i och med Solvens 2. De kommer att bli mer renodlade och främst innefatta granskning av själva utförandet och inte resultatet som istället faller under externrevisorns ansvarsområde.

Ett problem som Söderlund ser är effekter på stämningen i företaget då man försöker att effektivisera verksamheten på lägre nivå medan man tvingas utöka personalstyrkan på högre nivå. Det kan skapa spänningar i företaget. Jonsson tror generellt att överbyggnaden kommer att öka i alla försäkringsbolag i och med Solvens 2, och kostnaderna med den.

Söderlund hoppas på att proportionalitetsprincipen kommer att överleva. AFA är ett relativt litet bolag och man vill inte bygga upp stora personalstabber för internkontroll om de inte skapar någon affärsnytta. Företaget jobbar mycket med hur man ska kunna kombinera de formella kraven med affärsnyttan. Kostnadmässigt klarar de inte av att anställa hur många som helst. Så långt som möjligt vill företaget organisera personalstyrkan som finns för att klara de formella kraven, sedan får konsulttjänster köpas in när det inte räcker till.

4.4.4 Uppllysningar

Redan när IFRS 4 fas 1 infördes blev försäkringsbolagen tvungna att blotta sig lite när transparensen ökade, vilket skapade diskussioner enligt Jonsson. I Solvens 2 kommer transparensen att öka ytterligare och konkurrenter kommer att få reda på mycket i den offentliga redovisningen. Det kan finnas en gräns för vad företaget vill rapportera och inte.

Jonsson tror att IFRS driver åt samma håll som Solvens 2 vad gäller det nya sättet att värdera skulder. Det skulle i så fall möjliggöra för investerare att direkt se i årsrapporterna exakt vilka skulder och vilka olika risker företaget har. Detta skulle vara en klar fördel då Jonsson tycker att det är svårt att värdera försäkringsbolag idag utifrån informationen i årsrapporten just på grund av avsaknaden av transparens.

5 Analys

I detta kapitel görs en analys av det empiriska materialet utifrån forskningsfrågorna med koppling till referensramen.

5.1 Värderingsprinciper i Solvens 2, IFRS och det svenska regelverket

Istället för att utveckla ett helt eget regelverk från grunden har CEIOPS valt att hänvisa till IFRS i så hög utsträckning som möjligt. För de områden där CEIOPS inte delar IASB:s syn kommer de utveckla egna föreskrifter. Detta borde tyda på mycket likheter, men en jämförelse av kraven visar på att det trots allt finns mycket skillnader.

Värderingsprinciperna i Solvens 2 bygger helt och hållet på värdering till verkligt värde. Även inom IFRS tillåts ofta verkligt värde. Detta avspeglar sig också i den svenska särregleringen för försäkringsbolag som följer lagbegränsad IFRS. Dock har författarna identifierat en hel del skillnader i värderingsprinciperna mellan Solvens 2 och regelverket som svenska försäkringsbolag följer idag.

När det gäller de försäkringstekniska avsättningarna så återfinns den största skillnaden. Solvens 2 kommer medföra ett helt nytt sätt att beräkna dessa skulder. Skulderna i Solvens 2 kommer motsvara det verkliga värdet, d.v.s. den summa bolaget skulle ha behövt betala för att en annan oberoende part skulle ta över skulderna, medan svenska försäkringsbolag idag redovisar ett skäligt eller aktsamt belopp i externredovisningen. IFRS 4 fas 1 innehåller inga värderingsprinciper för försäkringsskulder utan hänvisar bara till att företagen får fortsätta använda sig av rådande praxis. Detta innebär att det blir stor skillnad vad gäller redovisningen mellan olika länder.

När det gäller värdering av de vanligaste tillgångsslagen finns både likheter och skillnader. Vad gäller immateriella tillgångar ställer CEIOPS som krav att dessa måste kunna värderas till verkligt värde för att kunna tas upp i balansräkningen. IFRS är mjukare i sin ansats och tillåter även aktivering av immateriella tillgångar även om inget verkligt värde kan bestämmas (dock måste ett tillförlitligt anskaffningsvärde kunna beräknas). IFRS ger företagen två olika värderingsmöjligheter för immateriella tillgångar; anskaffningsvärde eller omvärderingsmetoden. Omvärderingsmetoden ger en värdering till verkligt värde vid värderingstillfället. Dock är det inget som garanterar att tillgången fortsätter vara värderad till det verkliga värdet eftersom nya omvärderingar bara ska göras vid väsentliga skillnader. Svenska försäkringsbolag får inte använda sig av omvärderingsmetoden för immateriella tillgångar i dagsläget pga. bestämmelser i ÅRL.

CEIOPS ser omvärderingsmetoden i IAS 16 som en bra metod för att värdera materiella anläggningstillgångar i Solvens 2 så länge omvärderingen görs tillräckligt ofta (minst vart tredje år) och utförs av externa oberoende värderingsmän. IFRS rekommenderar att omvärdering ska göras vart 3-5 år och endast mark och byggnader behöver värderas av oberoende värderingsmän. IFRS tillåter även att värdering görs till anskaffningsvärde.

Enligt IFRS ska alla förvaltningsfastigheter värderas antingen till anskaffningsvärde eller verkligt värde. Metoden för verkligt värde överensstämmer med CEIOPS bestämmelser för värdering i Solvens 2.

CEIOPS har bestämt att alla finansiella tillgångar som identifieras av IAS 39 ska värderas till verkligt värde. IFRS förespråkar huvudsakligen verkligt värde för samma tillgångar. Dock finns undantag då vissa tillgångar värderas till anskaffningsvärde eller upplupet anskaffningsvärde.

Sammanfattningsvis är den stora skillnaden beträffande tillgångar att IFRS och svensk lagstiftning tillåter värdering till anskaffningsvärden i många situationer vilket CEIOPS förbjuder i Solvens 2. Det framkommer i intervjuerna att alla respondenter redan idag värderar de flesta tillgångarna till verkligt värde vilket innebär att det inte blir någon större skillnad när värdering ska göras för balansräkningen i Solvens 2. CEIOPS ställer dock överlag högre krav på tillförlitligheten och oberoendet i värderingen än IFRS.

Även vad gäller de krav som ställs på värderingsmodeller för att fastställa verkligt värde vid avsaknad av en aktiv marknad finns vissa skillnader mellan Solvens 2 och IFRS. Solvens 2 har omfattande krav på dokumentation och intern tillsyn jämfört med IFRS. CEIOPS ställer också krav på att de beräknade värdena kontrolleras av oberoende värderingsmän. Detta medför sannolikt en risk för att försäkringsbolagen behöver uppdatera sina värderingsmodeller med utökad dokumentation.

Konsekvensen av skillnaderna mellan värderingsprinciperna i IFRS och Solvens 2 blir att försäkringsbolagen blir tvungna att göra två olika värderingar av samma skulder och till viss mån även av samma tillgångar. I Sverige kan företagen dessutom bli tvungna att göra en tredje värdering för skattebokslutet och eventuellt en fjärde värdering för egenutvecklade modeller som används för affärsbeslut. Detta medför ökad administration och kostnader för företagen, vilket är en farhåga hos alla undersökta företag.

Författarna anser att det vore bra om IFRS 4 fas 2 och Solvens 2 utvecklades åt samma håll. Det efterfrågas också av många länder i QIS4. Detta skulle innebära mindre administration för företagen, ökad transparens på marknaden och på så sätt bättre marknadsdisciplin. En hög marknadsdisciplin är en av de viktigaste faktorerna för en effektiv försäkringsmarknad enligt Elings et al. studie. Även studier av Deloitte, PriceWaterhouseCoopers samt Aigrain visar på synergieffekter och minskade kostnader med en samordning av regelverken. Tidsplanen för implementeringen av de båda regelverken ligger relativt lika, men utvecklingen av IFRS 4 verkar gå långsammare.

Det är dock viktigt att komma ihåg att de olika regelverken riktar sig mot olika intressenter. Solvens 2 finns för att skydda konsumenterna medan IFRS främst vänder sig till investerare. Därför är det svårt att helt samordna regelverken då intressenterna är i behov av olika typer av information. Det blir då också viktigt att kommunicera vilka skillnader som finns för att skapa förståelse hos de olika intressenterna, annars riskerar båda systemen att tappa trovärdighet.

5.2 Hur påverkar Solvens 2-direktivet den svenska försäkringsmarknaden?

Anledningen till att införa solvensreglering är att skydda konsumenterna genom att minska agentproblematiken och tvinga företagen att hålla ett visst mått av kapital för att täcka skulder enligt Klein.

Många studier (t.ex. Hamwi et al. och Eling et al.) visar dock att solvensreglering inte är speciellt effektivt vad gäller att förebygga insolvens. De vanligaste orsakerna till att försäkringsbolag blir insolventa är dålig internkontroll och management snarare än för högt risktagande. Det senaste exemplet på detta är Aspis Liv som nyligen var på branten av konkurs men räddades i sista stund. Solvensreglering kan också ha skadlig effekt om kapitalkraven sätts för högt. Det innebär att företagen måste öka sin kapitalbas och det får ofta konsumenterna betala i form av högre premier eller ökat risktagande.

Sammantaget rekommenderar studierna i denna rapport därför istället att fokus bör läggas på att uppnå högre transparens. På så sätt uppnås ökad marknadsdisciplin och därtill hörande självreglering. Ju bättre dessa faktorer fungerar desto mindre blir behovet av ett formellt kapitalkrav.

5.2.1 Solvens 2

Solvens 2 kommer bidra med högre kapitalkrav i pelare 1 samt regler om internkontroll och rapportering i pelare 2 och 3. Det är framförallt de senare som är viktiga för att förebygga insolvens. Ökad rapportering och riskmedvetenhet leder till ökad transparens enligt Aigrin och Ayadi eftersom det blir lättare för användare att utvärdera bolagen. På så sätt ökas marknadsdisciplinen eftersom företagen kommer ställas inför högre krav. Solvens 2 kommer därmed bidra med ett utökad kundskydd på försäkringsmarknaden vilket även var en av grundtankarna med direktivet..

Enligt studier som gjorts med utgångspunkt i den ordinarie versionen av CCF respektive den utökade versionen av CCF lever Solvens 2 upp till alla krav som ställs på en framgångsrik riskbaserad solvensreglering. Även alla undersökta företag är i grunden positiva till det nya regelverket. Konceptet att koppla ihop riskerna med kapitalet är något som uppskattas. FI tror även att detta kommer öka riskmedveten hos företagen och leda till effektivare tillsyn. Söderlund & Jonsson samt FI anser även att det var dags för en förnyelse av solvensregelverket då Solvens 1 inte lever upp till moderna krav. För framförallt If med sin internationella verksamhet är det positivt att regelverket harmoniseras över hela EU. Det underlättar arbetet samt leder till att rapporteringen till tillsynsmyndigheter i olika länder blir mer standardiserad. Enligt Van Rossum finns det också möjlighet till konkurrensfördelar för internationella bolag då diversifieringseffekter kan ge lägre kapitalkrav. Detta tas även upp av Friberg.

Respondenterna från de tre undersökta företagen är alla överens om att risken finns att regelverket blir alltför detaljreglerat. Friberg tror att det leder till mycket mer arbete och högre krav på dokumentation. Vidare befarar Svensson att teknikaliteter kan få oproportionerligt stor betydelse. Söderlund & Jonsson påpekar också att detaljreglering kan innebära att det blir svårare att få reglerna att fungera i hela Europa på grund av de kulturella skillnaderna. Ett detaljreglerat regelverk är mindre flexibelt än ett principbaserat och det finns då risk att reglerna inte hänger med i utvecklingen på försäkringsmarknaden. På grund av de kulturella skillnaderna kan det också enligt Söderlund & Jonsson vara svårt att uppnå den önskvärda transparensen och jämförbarheten mellan företag i olika länder. Risk skiljer sig mellan länder vilket gör att företagen arbetar under olika förutsättningar, till skillnad från banksektorn vars in- och utlåning av kapital är relativt standardiserad. Respondenterna är också överens om att kapitalkraven är för höga.

5.2.2 Implementeringen av Solvens 2 i Sverige

FI anser sig ligga ungefär lika långt fram i arbetet som den genomsnittliga tillsynsmyndigheten i EU och deltar aktivt i utvecklingen av regelverket. Generellt sett så ser FI att svenska bolag som verkar på internationella marknader ligger lite längre fram i implementeringen än övriga. Både If, som är ett internationellt bolag, och AFA lägger ned mycket resurser på förberedelser för implementeringen av Solvens 2 och känner sig väl förberedda. Båda deltar i QIS:arna och AFA besvarar själva remisser eftersom de inte är medlem i Försäkringsförbundet. SalusAnsvar å andra sidan har en mer avvaktande hållning och håller sig underrättade om vad som händer på området. Anledningen till detta är att förberedelserna är dyra och ett mindre bolag har inte råd att lägga ned mer resurser än nödvändigt, därför avvaktar bolaget tills de verkligen vet vad som kommer krävas i slutändan.

Denna studie visar alltså att de stora företagen lägger ned mycket resurser på implementeringsarbetet av Solvens 2. Detta kan innebära en konkurrensnackdel för mindre bolag eftersom de helt enkelt inte har lika stora resurser och därför kan halka efter i utvecklingen.

Alla respondenter från företagen uttrycker oro för att FI:s verksamhet kan vara för liten för att leva upp till alla kraven för administrationen av Solvens 2 vilket kan medföra både försenad implementering och försvårat arbete hos svenska bolag. Även FI själva berättar att de förmodligen kommer behöva utöka sina egna resurser för att leva upp till sitt ansvar som tillsynsmyndighet. Författarna ser dock inga bevis på att detta skulle vara en konkurrensnackdel just för svenska bolag gentemot resten av EU. Situationen borde vara liknande även för andra tillsynsmyndigheter i jämbördiga länder, även om det är naturligt att större länder har mer resurser.

5.2.3 Förändring av kapitalkrav och kapitalbas

Dagens kapitalkrav är relativt låga och företagen använder högre krav än de lagstadgade i sina interna beräkningar. Ur försäkringsbarometern 2009 framgår det att svenska skadeförsäkringsbolag generellt har mycket god marginal ned till dagens solvenskapitalkrav, vilket skulle kunna tyda på att kravet är relativt lågt. Detta har även observerats i studien av Leurent & Voigt och bekräftas av Jonsson som nämner att kravet mer eller mindre är en administrativ formalitet. Solvens 2 inför riskbaserade minimikapitalkrav och solvenskapitalkrav. Båda dessa kommer att vara högre än dagens formella krav.

Både AFA och If levde upp till SCR med sin nuvarande kapitalbas i QIS4. SalusAnsvar klarade också kraven i sitt interna test. I QIS4 deltog 40 svenska bolag varav 3 stycken inte levde upp till SCR. Alla nådde dock MCR. Efter QIS4 har CEIOPS lanserat hårdare krav på många områden mycket på grund av finanskrisen. Dessa kommer att testas i QIS5 under hösten 2010. AFA har gjort ett test av kapitalkraven utifrån de senaste förutsättningarna från CEIOPS vars resultat blev en klar försämring gentemot QIS4. Alla respondenter från företagen anser att CEIOPS överreagerat och att kraven numera är alltför hårda. Även FI anser att dagens förslag på kapitalkrav är relativt höga, men påpekar även att kapitalkraven bygger på tillgänglig statistik som är svår att blunda för.

För höga kapitalkrav kan leda till skada för konsumenterna enligt studier av både Ayadi, Van Rossum, och Hamwi et al. eftersom företagen måste kompensera genom att antingen höja kapitalbasen eller sänka risken på skulderna. Detta kan ske genom ökade premier eller ökad riskdelning med kunderna genom t.ex. högre självrisker eller att företag slutar försäkra produkter med hög risk. För höga solvenskapitalkrav kan även leda till att små och nischade

bolag blir antingen uppköpta eller tvingade att lägga ned verksamheten vilken är skadligt för konkurrensen. Ett dåligt utformat kapitalkrav kan också leda till överdrivet risktagande enligt Cummins et al. Enligt första kriteriet i CCF måste det finnas en bra balans på kapitalkraven för att inte svagare bolag ska få signifikanta störningar i sina affärsbeslut. Blir kraven för höga reduceras antalet fall av insolvens, men minskar samtidigt företagets möjligheter att göra bra affärer. Synen att för hög reglering kan förhindra företag att göra bra affärer delas av Svensson.

Det finns mycket indikationer i denna studie på att SCR är satt för högt i relation till vad direktivet förespråkar. Dock avgränsar sig studien till det konceptuella och har ingen möjlighet till att göra en kvantitativ undersökning om huruvida SCR är för högt eller inte. Något som bör tas i åtanke är den eventuella bias som kan finnas hos våra undersökta företag då det är naturligt att det finns en strävan att eftersträva mildare reglering än aktuella förslag.

För svenska bolag utgör säkerhetsreserverna en mycket viktig del av företagets totala kapital. Solvens 2 delar in kapitalet på tre olika kvalitetsnivåer. För att kapital ska få klassificeras som kapital av högsta kvalitet (nivå 1) ska det vara permanent tillgängligt för att täcka förluster i hela verksamheten. Säkerhetsreserven utgör en obeskattad reserv och är dessutom belagd med restriktioner för när den får lösas upp. Det är ännu osäkert om säkerhetsreserven får klassificeras som kapital av högsta kvalitet och det är en viktig fråga för hela den svenska försäkringsbranschen. Kapital av nivå 2 och 3 får användas i mycket lägre utsträckning i företagets kapitalbas som ska täcka kapitalkraven. Skulle inte säkerhetsreserverna få klassas som nivå 1 skulle det innebära en katastrof för de svenska försäkringsbolagen då dessa år 2008 motsvarade ca 66% av det totala kapitalet. För AFA är detta en extra viktig fråga då bolaget innehar ca 30% av den totala säkerhetsreserven i Sverige. Söderlund & Jonsson är dock försiktigt positiva till att det lutar mot att säkerhetsreserverna kommer att få klassas som nivå 1-kapital.

Solvens 2 kommer att innebära värdering till verkligt värde av både tillgångar och skulder. Detta uppfyller det femte kriteriet i CCF till fullo. Verkligt värde leder också till högre trovärdighet i redovisningen enligt Aigrain. Jonsson reserverar sig något mot om marknadsvärdering egentligen är den bästa metoden för deras egen verksamhet. AFA har relativt lång duration på sina försäkringsskulder och vill gärna satsa långsiktigt på mer riskfulla tillgångar som t.ex. aktier för att kunna ge sina kunder en högre avkastning på längre sikt. Då spelar tillfälliga svackor på börserna mindre roll.

En frågeställning som uppstår är hur tillsynsmyndigheten ska behandla situationen när ett företag kommer under SCR, framförallt med tanke på dagens volatila marknad. Ett exempel som tas upp av Jonsson är att om ett bolag varit tvunget att sälja alla aktier i botten av finanskrisen hade det missat hela den efterföljande uppgången. Enligt Doffs studie får det negativa konsekvenser om tillsynsmyndigheten är alltför hård när det gäller underskridelser av SCR. Detta kan leda till att företagen får incitament att konstant hålla en högre kapitalbas än nödvändigt på grund av rädslan att underskrida SCR vilket leder till en mindre effektiv försäkringsmarknad.

Basel 2 som också marknadsvärderar sin kapitalbas har fått mycket kritik för dess pro-cykliska effekter enligt Fournier. Eftersom Solvens 2 också bygger på marknadsvärdering kan samma problem uppstå även för försäkringsbranschen. Dock har CEIOPS den stora fördelen att de har haft gott om tid att studera effekterna och dra lärdom av Basel 2. Enligt FI finns det flera förslag på hur pro-cykliska effekter ska bekämpas i Solvens 2.

Svenska bolag klarade sig relativt bra i QIS4 men resultatet kanske inte är helt representativt för hela den svenska försäkringsbranschen då det var bara cirka 20% av alla svenska försäkringsbolag som deltog. SalusAnsvar deltog inte i den officiella QIS4 av kostnadsskäl och det är rimligt att anta att fler mindre bolag avstod av samma anledning. QIS5 kommer baseras på mycket hårdare bestämmelser vilket skulle kunna innebära att färre bolag klarar av kapitalkraven, allt annat lika under samma förutsättningar. Även FI tror att kapitalbasen kommer behöva öka hos vissa bolag under rådande förutsättningar vilket även denna studie håller med om. Med detta inte sagt att något av de undersökta bolagen kommer underskrida SCR. Denna hållning motsäger tidigare forskning av Leurent & Voigt samt Altrén & Lyth som kom fram till att svenska bolag mest troligt inte behöver öka sin kapitalbas.

Enligt De Cordova uppkom konsekvenser av Basel 2 såsom att banker flyttade delar av verksamheten till länder som inte tillämpar Basel 2 då reglerna tvingade företagen att öka sina kapitalbaser. Bankerna fick också incitament att flytta över risk till kunderna för att på så sätt sänka sina egna krav, detta kan ha bidragit till finanskrisen. Överflyttning av risk till kunderna är en befarad konsekvens även av Solvens 2

5.2.4 Val av modell

Solvens 2 tillåter val av standard-, intern eller partiell modell för beräkning av solvenskapitalkrav. Enligt Liebwein kommer den interna modellen kunna gestalta de företagspecifika riskerna mycket bättre än standardmodellen.

If kommer att använda sig av en partiell modell på grund av att företagets risker återspeglas bättre i denna än i standardmodellen och den ger ett bättre resultat. En helt intern modell valdes bort på grund av svårigheterna med att kvantifiera kapitalkraven för de operativa riskerna. Det är dock inte otänkbart att företaget i framtiden övergår till en intern modell. Nackdelar som Friberg ser med en partiell modell är mycket arbete, dokumentation och högre krav från tillsynsmyndigheterna.

SalusAnsvar har istället valt att hålla sig till standardmodellen av kostnadsskäl. Enligt Svensson var bara ansökningskostnaden för en intern modell hos FI hög nog för att avskräcka företaget. Till det kommer dessutom kostnader med att utveckla och använda en intern modell.

Även AFA kommer inledningsvis att använda sig av standardmodellen. Fördelen är enligt Jonsson & Söderlund att kraven för dokumentation är lägre och nackdelen att standardmodellen kan komma att tvinga företag till att hålla en onödigt hög kapitalbas och ta mindre risker. Mindre risk leder till lägre avkastning på kapitalet och således högre premier.

Enligt Jonsson speglar interna modeller konjunkturen och bolagsspecifika förhållanden bättre än standardmodellen och leder således till lägre kapitalkrav. Standardmodellen har istället konstant höga krav. Då det är så pass kostsamt att utveckla och använda en intern modell befarar Jonsson att detta kan missgynna mindre bolag som inte har råd att välja en intern modell. Det är därför viktigt att kraven i standardmodellen håller sig på en acceptabel nivå vilket även Ayadi håller med om.

Författarna anser det sannolikt att den interna modellen leder till lägre kapitalkrav och därmed konkurrensfördelar. FI håller inte med om att den interna modellen nödvändigtvis leder till lägre kapitalkrav, men menar på att företag som väljer att använda en intern modell ofta har

bättre koll på sina risker och sin verksamhet och således skulle kunna uppnå konkurrensfördelar på grund av det. Författarna tror även att det är sannolikt att bara de större bolagen kommer ha möjlighet att använda sig av interna modeller på grund av de höga kostnaderna. Därför är det lite överraskande att inte AFA valt en intern eller partiell modell då de ändå är relativt stora med svenska mått mätt.

Vad gäller möjligheten att välja modell påpekar Söderlund att det finns risk att den eftersträlvade transparensen minskar om många bolag väljer att använda interna modeller. Detta eftersom alla förutsättningar i de interna modellerna inte kommer att vara offentliga.

5.2.5 Kvalitativa aspekter

Solvens 2 kommer att innebära utökade krav på riskhantering, internkontroll och internrevision samt utökad tillsyn. Alla undersökta företag anser sig redan uppfylla mycket av kraven på god riskhantering. Det de dock tror sig behöva utöka och förbättra är dokumentation och rapportering. Enligt Friberg kommer ORSA att innebära en utmaning på grund av att dess dokumentationskrav är så detaljerade. Hon anser dock att själva ORSA:n i sig i princip är ett bra verktyg så länge dokumentationskraven hålls på en lagom nivå. Svensson oroar sig över att det kommer att innebära mer administration och tror även att det kommer behövas mer personal. Söderlund tror att dokumentationen kommer öka och de har anställt ny personal för att leva upp till kraven. Även Van Rossum ser den administrativa bördan för försäkringsbolagen som väldigt underskattad. Enligt Ayadi är det viktigt att rapporteringen blir kostnadseffektiv och att den begränsas till relevant data för att direktivet ska bli lyckat.

Både Söderlund och Svensson sätter hopp till att proportionalitetsprincipen kommer utvecklas väl. Både AFA och SalusAnsvar är små bolag ur ett europeiskt perspektiv och de vill undvika att bygga upp stora dyra personalstaber för internkontroll som inte bidrar speciellt mycket till affärsnyttan. Båda företagen försöker organisera sin egen personalstyrka så gott det går och tar sedan in konsulttjänster vid behov.

Författarna tror att proportionalitetsprincipen kommer bli väldigt viktig för framför allt små bolag. De utökade kraven kommer leda till höga kostnader i form av dokumentation och behov av mer resurser, kommer dessa kostnader vara lika stora för alla bolag kommer det slå mycket hårdare rent proportionellt på de små bolagen. Detta styrks också av resultaten i Ayadis studie. Oproportionerliga kostnader leder till konkurrensnackdelar för de mindre bolagen. FI berättar att det finns förslag på att införa förenklingar för mindre bolag i nuvarande nivå 2-förhandlingarna.

Vad gäller internrevision så tror alla respondenter från de undersökta företagen att de kommer behöva utöka och förändra funktionen. SalusAnsvar har idag en viss internrevisionsfunktion genom sin ägare DnB Nor bank, men enligt Svensson kommer de nog fylla funktionen genom konsulttjänster i framtiden. If har en bra funktion idag men den kommer nog behöva breddas för att leva upp till kraven i Solvens 2. Även AFA har en internrevisor idag som i sin tur har tillgång till flera heltidstjänster på konsultbasis. Funktionen kommer att finnas kvar men med liten förändrad inriktning vad gäller det som ska granskas.

Författarna anser det bara vara naturligt att företagen vill undvika stora personalstaber och mycket administration samt dokumentation i sitt arbete eftersom detta leder till stora kostnader med begränsad affärsnytta. ORSA och SRP ligger dock till grund för bestämmelserna om intern kontroll, rapportering och tillsyn vilken är bland de viktigaste

faktorerna för att upprätthålla solvens för försäkringsbolagen enligt bla Doff, Hamwi et al. och Eling et al.

5.2.6 Upplýsningar

Det finns långtgående krav på information som ska publiceras för offentligheten, men även vissa undantag så företagen inte ska behöva lämna ut affärskritisk information. Friberg nämner även att det kanske blir så att de ändå blir tvungen att lämna ut information som de kanske egentligen inte vill att konkurrenterna ska ha tillgång till. Enligt Jonsson finns det såklart en gräns för hur mycket information företaget vill lämna ut. Redan i IFRS 4 fas 1 kom det utökade krav på upplýsningar i externredovisningen vilket har ökat transparensen.

Enligt Jonsson är det idag svårt att värdera försäkringsbolag utifrån årsredovisningarna. En konvergens mellan IFRS 4 och Solvens 2 skulle leda till ökad användning av marknadsvärden även i externredovisningen. Således blir det lättare för användare att utvärdera bolaget och ökad transparens uppnås.

6 Slutsats

I detta kapitel presenteras de slutsatser som framkommit genom analysen.

-Överensstämmer värderingsprinciperna i Solvens 2-direktivet med IFRS och det svenska regelverket?

Solvens 2 kommer att innebära marknadsvärdering av både tillgångar och skulder i den kapitalbas som ska täcka kapitalkraven.

Trots CEIOPS val att nyttja delar av IFRS så finns ändå stora skillnader mellan de tillåtna värderingsprinciperna i Solvens 2 respektive IFRS och de svenska reglerna. Vad gäller värdering av försäkringsskulder så finns det inget enhetligt regelverk i EU utan försäkringsbolagen är hänvisade till rådande praxis. Regler för värdering av försäkringsskulder kommer att återfinnas i IFRS 4 fas 2, men denna standard förväntas inte kunna implementeras förrän 2012-2013. Svenska försäkringsbolag redovisar idag försäkringsskulder på ett skäligt sätt. Då Solvens 2 implementeras kommer en helt ny värderingsmodell för försäkringsskulder att införas.

Vad gäller värdering av tillgångarna är de relativt lika. Betydande skillnader är dock att Solvens 2 inte tillåter värdering till anskaffningsvärde och överlag har högre krav på verifierbarhet. Detta kommer dock inte innebära några större problem för svenska försäkringsbolag eftersom de redan idag värderar tillgångar till verkligt värde i hög utsträckning.

-Hur påverkar Solvens 2-direktivet den svenska försäkringsmarknaden?

Aspis Liv utgör ett tydligt exempel på att reglering behövs på försäkringsmarknaden. I det exemplet blir det påtagligt att det ofta inte är risken på tillgångarna som orsakar insolvens i försäkringsbolag, utan snarare brister i interna faktorer såsom internkontroll och management. Därför är det viktigt att genom reglering ställa höga krav även på dessa områden, vilket görs genom pelare två och tre i Solvens 2.

De svenska försäkringsbolagen är generellt sett välskötta och har bra funktioner för internkontroll och riskhantering. Solvens 2 kommer dock att leda till högre krav, framförallt vad gäller internrevision och formkrav. Det finns en oro hos bolagen att detta kommer leda till mycket mer administration och dokumentation som blir mycket kostsamt och resurskrävande men inte leder till någon utökad affärsnytta för företagen själva. För att inte mindre bolag ska drabbas av konkurrensnackdelar på grund av de höga kraven är det viktigt att det finns en väl utvecklad proportionalitetsprincip. Även med en proportionalitetsprincip är det sannolikt att de små bolagen kommer att drabbas hårdare av kraven än de större organisationerna som redan har mycket personal och möjlighet att omorganisera istället för att nyanställa eller bli beroende av konsulter.

FI får en viktig roll i och med den utökade tillsynen. Det finns risk att rapporteringen blir så omfattande att myndigheten inte har tillräckligt med resurser för att uppfylla sitt ansvar. Troligtvis kommer de behöva utöka sina resurser de närmsta åren.

Just kapitalkravet är som sagt inte det viktigaste för att motverka insolvens, men fyller ändå en funktion då det motverkar agentproblematiken. Det gäller dock att inte sätta det för lågt eftersom det då inte fyller önskad funktion eller för högt då det isåfall får skadliga effekter.

Solvens 2 kommer att innebära ett mycket högre och riskbaserat kapitalkrav för de svenska försäkringsbolagen. Nuvarande krav är alldeles för låga och har i realiteten ingen betydelse. Sannolikt så kommer flera svenska försäkringsbolag att behöva öka sin kapitalbas eller sänka sina risker för att leva upp till SCR så som förslaget ser ut idag. Om ett företag behöver göra det blir det oftast konsumenterna som får betala i slutänden genom t ex. högre premier, ökad riskdelning eller minskat utbud av högriskprodukter. Ett högt krav kan också leda till att vissa små eller nischade företag får lämna marknaden eller blir uppköpta, vilket påverkar konkurrensen negativt.

Företagen kommer att få möjlighet att välja vilken typ av modell de vill använda för att beräkna sitt kapitalkrav. Sannolikt så kommer de interna respektive partiella modellerna leda till att riskerna bättre avspeglar företagets individuella situation och således ge ett lägre kapitalkrav än vad standardmodellen hade gett. De interna och partiella modellerna är dock behäftade med höga kostnader för utveckling, implementering och användande. Det innebär att det åtminstone inledningsvis bara verkar vara de större bolagen som har råd med sådana. Detta leder till konkurrensnackdelar för de mindre bolagen.

Säkerhetsreserver är en av de viktigaste frågorna för svenska försäkringsbolag på området idag. För dessa inte värderas till nivå-1 kapital så kommer kapitalbasen som ska täcka SCR bli kraftigt eroderad. Det återstår att se hur denna fråga kommer lösas.

Som tidigare nämnts kommer Solvens 2 att leda till marknadsvärdering av både tillgångar och skulder. Då en liknande övergång till marknadsvärdering genomfördes inom banksektorn i och med Basel 2 uppstod problem med så kallade procykliska effekter. Det återstår att se om dessa uppstår även i försäkringsbolag. Aktörer inom försäkringsbranschen har dock haft möjlighet att studera effekterna på banksektorn och det finns förslag på hur procykliska effekter skulle kunna motverkas.

Marknadsvärderingen i Solvens 2 innebär också att företagen kommer att behöva göra två olika värderingar av samma skulder och i viss mån även av tillgångar då vissa värderingsregler skiljer sig mot IFRS och det svenska regelverket. Detta leder till ökad administration och högre kostnader. Det vore därför fördelaktigt om de kommande reglerna i IFRS 4 fas 2 anpassas utifrån Solvens 2.

Solvens 2 ger ett bra konsumentskydd då det finns regler som kontrollerar både kapitalkrav och de interna faktorerna. Högre transparens uppnås med ökad riskmedvetenhet och rapportering. Detta leder till en bättre marknadsdisciplin och högre självreglering inom branschen. Det gäller dock för CEIOPS att formulera väl balanserade krav vilket kan vara svårt då reglerna ska passa försäkringsbolag i alla EU-länder och med olika affärsinriktningar.

6.1 Förslag till vidare forskning

Solvens 2 är ett relativt nytt regelverk som inte ens är färdigutvecklat ännu och det medför att det finns stora möjligheter att forska vidare inom området allteftersom nya förutsättningar uppstår. Nedan följer några förslag som författarna ser som extra intressanta:

- En bredare studie av vilka modeller svenska försäkringsbolag kommer använda sig av.
- En jämförelse om hur svenska försäkringsbolag ligger till jämfört med sina konkurrenter i övriga EU.
- En jämförande studie mellan Solvens 2 och IFRS 4 fas 2 då båda regelverken är färdiga.

Källförteckning

Elektroniska källor

AFA Försäkring (2009). *Om oss*. (Elektronisk WWW) Tillgänglig: <<http://www.afaforsakring.se/WmTemplates/Page.aspx?id=2464>> (2010-01-04)

AFA Försäkring (2009b). *Kapitalförvaltning*. (Elektronisk WWW) Tillgänglig: <<http://www.afaforsakring.se/WmTemplates/Page.aspx?id=2488>> (2010-01-04)

Altrén, Jesper & Lyth, Mattias (2007). *Solvency II - A compliance burden or an opportunity for the Swedish non-life insurance industry?* Magisteruppsats. Linköpings universitet. (Elektronisk PDF) Tillgänglig: <<http://liu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:23167>> (2010-01-10)

Bjerre Sekund, Bodil. (red.) (2009). *EU-nytt – Senaste nytt om internationella regleringar*. (Elektronisk PDF) Tillgänglig: <http://www.fondbolagen.se/upload/eu-nytt_september_2009.pdf> (2009-11-11)

CEIOPS (2008). *CEIOPS' Report on its fourth Quantitative Impact Study (QIS4) for Solvency II*. (Elektronisk PDF) Tillgänglig: <<http://www.ceiops.eu/media/files/consultations/QIS/CEIOPS-SEC-82-08%20QIS4%20Report.pdf>> (2010-01-04)

CEIOPS (2009). *CEIOPS' Advice on Solvency II Level 2 Implementing Measures – First and Second Set*. (Elektronisk PDF) Tillgänglig: <<http://www.ceiops.eu/media/files/publications/submissionstotheec/CEIOPS-Cover-Letter-on-final-advice-to-EC-SII-1st-and-2nd-wave.pdf>> (2009-11-12)

CEIOPS (2009b) *CEIOPS' advice for Level 2 Implementing Measures on Solvency II: Valuation of Assets and "Other Liabilities"*. (Elektronisk PDF) Tillgänglig: <<http://www.ceiops.eu/media/files/consultations/consultationpapers/CP35/CEIOPS-L2-Final-Advice-on-Valuation-of-Assets-and-Other-Liabilities.pdf>> (2009-12-01)

Dagens Industri (2009) *Aspis Liv: Förundersökning inledd*. (Elektronisk WWW) Tillgänglig: <<http://di.se/Nyheter/?page=/Avdelningar/Artikel.aspx%3FO%3DRSS%26ArticleId%3D2009%255c12%255c08%255c365413>> (2009-12-08)

Deloitte (2008) *Heading in the same direction? - IFRS Phase II and Solvency II*. (Elektronisk PDF) Tillgänglig: <http://www.deloitte.com/assets/Dcom-Ireland/Local%20Assets/Documents/ie_FS_SolvencyII_IFRSPhaseII_09.pdf> (2009-12-01)

European Commission (2009). *'Solvency 2': Frequently asked questions (FAQs)*. (Elektronisk PDF) Tillgänglig: <http://ec.europa.eu/internal_market/insurance/docs/solvency/solvency2/faq_en.pdf>. (2009-11-16)

European Commission (2009b). *Solvency II timetable*. (Elektronisk PDF) Tillgänglig: <http://ec.europa.eu/internal_market/insurance/docs/solvency/solvency2/annex1_timetable_en.pdf>. (2010-01-04)

Finansinspektionen (2002). *FFFS 2002:2 Finansinspektions föreskrifter och allmänna råd om normalplan för skadeförsäkringsbolags redovisning av säkerhetsreserv*. (Elektronisk PDF) Tillgänglig: <http://www.fi.se/upload/30_Regler/10_FFFS/2002/FFFS0202.pdf> . (2009-12-01)

Finansinspektionen (2008). *Svenska bolag klarar minimikrav i solvensstudien QIS 4*. (Elektronisk WWW) Tillgänglig: <http://www.fi.se/Templates/Page____10982.aspx> (2009-11-11)

Finansinspektionen (2008b). *Rapport 2008:20. På väg mot ett nytt europeiskt försäkringsregelverk: Solvens 2 och QIS 4*. (Elektronisk PDF) Tillgänglig: <http://www.fi.se/upload/43_Utredningar/20_Rapporter/2008/Rapport_2008_20.pdf> (2009-11-16)

Finansinspektionen (2008c). *FFFS 2008:26. Remissbemötanden och författningskommentarer*. (Elektronisk PDF) Tillgänglig: <http://www.fi.se/upload/30_Regler/10_FFFS/2008/remissbemotanden_0826.pdf> (2009-11-19)

Finansinspektionen (2009). *Om Solvens 2*. (Elektronisk WWW) Tillgänglig: <http://www.fi.se/Templates/Page____11980.aspx>. (2009-11-11).

Finansinspektionen (2009b). *Om Solvens*. (Elektronisk WWW) Tillgänglig: <http://www.fi.se/Templates/Page____10360.aspx>. (2009-11-16).

Finansinspektionen (2009c). *Rapport 2009:12. Försäkringsbarometern: Första halvåret 2009*. (Elektronisk PDF) Tillgänglig: <http://www.fi.se/upload/43_Utredningar/20_Rapporter/2009/Rapport_2009_12_ny.pdf>. (2009-11-16)

Finansinspektion (2009d). *Lagbegränsad IFRS: Livförsäkringsföretags årsredovisningar 2007*. (Elektronisk PDF) Tillgänglig: <http://www.fi.se/upload/43_Utredningar/40_Skrivelser/2009/lagbr_ifrs_2009_ny.pdf> (2010-01-03)

Finansinspektionen (2009e). *Rapport 2009:10. Konsumentskyddet på finansmarknaden*. (Elektronisk PDF) Tillgänglig: <http://www.fi.se/Templates/Page____11765.aspx>. (2009-11-16)

Finansinspektionen (2009f). *Om Finansinspektionen*. (Elektronisk WWW) Tillgänglig: <http://www.fi.se/Templates/StartSectionPage____168.aspx>. (2010-01-04)

Finansinspektionen (2009g). *Kapitaltäckning (Basel 2)*. (Elektronisk WWW) Tillgänglig: <http://www.fi.se/Templates/ListPage____2914.aspx>. (2010-01-04)

Finansinspektionen (2009h). *Aspis Liv förlorar tillståndet*. (Elektronisk WWW) Tillgänglig: <http://www.fi.se/Templates/Page____12179.aspx>. (2010-01-04)

Finansinspektionen (2009i). *Moderna Försäkringar Liv tar över Aspis Liv*. (Elektronisk WWW) Tillgänglig: <http://www.fi.se/Templates/Page____12223.aspx>. (2010-01-04)

Finansinspektionen (2009j). *Frågor och svar*. (Elektronisk PDF) Tillgänglig: <http://www.fi.se/upload/70_Press/faq_Aspis_091203.pdf> (2009-11-30)

Finansinspektionen (2009k). *Om trafikljusmodellen*. (Elektronisk WWW) Tillgänglig: <http://www.fi.se/Templates/Page____9680.aspx> (2010-01-05)

Finansinspektionen (2009l). *Bakgrund till trafikljusmodellen*. (Elektronisk WWW) Tillgänglig: <http://www.fi.se/Templates/Page____7485.aspx> (2010-01-05)

Finansinspektionen (2009m). *Ny försäkringsbarometer*. (Elektronisk WWW) Tillgänglig: <http://www.fi.se/Templates/Page____11519.aspx> (2010-01-05)

Finansinspektionen (2009n). *Försäkringsbarometern. Första halvåret 2009*. (Elektronisk PDF) Tillgänglig: <http://www.fi.se/upload/43_Utredningar/20_Rapporter/2009/Rapport_2009_12_ny.pdf> 2010-01-08

Flamée (2008) *IFRS and Solvency II: Global Exposure and Interaction – The Work of the IAIS*. (Elektronisk PDF) Tillgänglig: <<http://web.ebscohost.com.ezproxy.ub.gu.se/bsi/pdf?vid=4&hid=12&sid=89f97e96-1030-4ac9-b72f-f8e3124e0a46%40sessionmgr14>> (2009-12-01)

Försäkringsförbundet (2009). *Försäkringsförbundets inställning till CEIOPS förslag till tekniska råd för nivå 2-regler i Solvens 2-direktivet*. (Elektronisk PDF) Tillgänglig: <<http://www.forsakringsforbundet.se/productdocuments/1689/Position%20paper%20Solvens%202%20Niva%202.pdf>>. (2009-11-16).

Försäkringsförbundet (2009b). *Försäkringsförbundets inställning till Skadeförsäkringsbolagens säkerhetsreserv som fullgott riskkapital*. (Elektronisk PDF) Tillgänglig: <<http://www.forsakringsforbundet.se/productdocuments/1696/Position%20sakerhetsreserven.pdf>> . (2009-12-01).

Försäkringsförbundet (2009c). *Om oss*. (Elektronisk WWW) Tillgänglig: <http://www.forsakringsforbundet.se/templates/Page____27.aspx?epslanguage=SV>. (2010-01-09).

IASB (2009). *Insurance Contracts*. (Elektronisk WWW) Tillgänglig: <<http://www.iasb.org/Current+Projects/IASB+Projects/Insurance+Contracts/Insurance+Contracts.htm>> . (2010-01-04)

IASB (2009b). *Technical Summary. IFRS 4 Insurance Contracts*. (Elektronisk PDF) Tillgänglig: <<http://www.iasb.org/NR/rdonlyres/306B29E6-B540-4054-B7D8-C78630F5C567/0/IFRS4.pdf>>. (2010-01-04)

If (2010) *Finansiell information*. (Elektronisk WWW) Tillgänglig: <<http://www.if.se/web/se/Om/Finansiell/Pages/Finansiellinformation.aspx>> (2010-01-07)

Leurent, Eléonore & Voigt, Tobias (2007) *BASEL II and SOLVENCY II*. Magisteruppsats. Umeå universitet. (Elektronisk PDF) Tillgänglig: < <http://umu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:140557>> (2010-01-10)

PricewaterhouseCoopers (2007) *Bridging risk and capital -Countdown to Solvency II*. (Elektronisk PDF) Tillgänglig: < http://www.pwc.com/en_GX/gx/insurance/solvency-ii/pdf/pwc_solvency2_october2007.pdf> (2009-12-01)

Tryckta källor

Försäkringstillsynsutredningen (2005). *Tillsyn på försäkringsområdet*. Stockholm: Fritzes. (Statens offentliga utredningar 2005:85)

Holme, Idar Magne & Krohn Solvang, Bernt (1997). *Forskningsmetodik –Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur

Krag Jacobsen, Jan (1993). *Intervju –Konsten att lyssna och fråga*. Lund: Studentlitteratur

Svensson, Per-Gunnar & Starrin, Bengt (red.). (1996). *Kvalitativa studier i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur

Muntliga källor

Friberg, Karin. If Skadeförsäkring, Stockholm 2009-11-23

Henriksson, Håkan & Sjöo, Bertil. Finansinspektionen, Stockholm 2009-12-20

Jonsson, Anders & Söderlund, Terese. AFA Försäkring, Stockholm 2009-11-24

Svensson, Leif. SalusAnsvar, Stockholm 2009-11-23

Vetenskapliga artiklar

Aigrain, Jacques (2009) How do We Square the Circle between Accounting and Solvency? *Geneva Papers on Risk & Insurance – Issues & Practice*. Vol.34, No.1. Tillgänglig: <Business Source Premier>

Ayadi, Ryan (2007) Solvency 2: A Revolution for Regulating European Insurance and Re-insurance Companies. *Journal of Insurance Regulation*. Vol. 26, No. 1. Tillgänglig: <Business Source Premier>

Cummins, J. David & Harrington, Scott & Niehaus, Greg (1993) An Economic Overview of Risk-Based Capital Requirements for the Property-Liability Insurance Industry. *Journal of Insurance Regulation*. Vol. 11, No. 4. Tillgänglig: <Business Source Premier>

De Cordova, P. Gonzales (2009) Give Basel II a chance. *International Financial Law Review*. Vol. 28, No. 1. Tillgänglig: <Business Source Premier>

Doff, Rene (2008) *A Critical Analysis of the Solvency II Proposals*. The Geneva Papers Vol. 33 No.2 Tillgänglig: <Business Source Premier>

Eling, Martin & Schmeiser, Hato & Schmit, Joan T. (2008) The Solvency II Process: Overview and Critical Analysis *Risk Management and Insurance Review*. Vol. 10, No. 1. Tillgänglig: <Google Scholar>

Flamée, Michel (2008) IFRS and Solvency II: Global Exposure and Interaction – The Work of the IAIS. *Geneva Papers on Risk & Insurance – Issues & Practice*. Vol.33 No.1 Tillgänglig: <Business Source Premier>

Fournier, Elizabeth (2009) How Basel should change. *International Financial Law Review*. Vol. 28, No. 1. Tillgänglig: <Business Source Premier>

Holzmüller, Ines (2008) The United States RBC Standard, Solvency II, and the Swiss Solvency Test: a Comparative Assessment. *Geneva Papers on Risk and Insurance: Issues and Practice*. Vol. 34, No. 1. Tillgänglig: <SCOPUS>

Iskander S., Hamwi & Hudson, Tim & Chen, Yueyun (2004) Solvency Regulation in the Property-Liability Insurance Industry. *International Advances in Economic Research*. Vol. 10, Number 4. Tillgänglig: <Springer link>

Klein, Robert W. (1995) Insurance Regulation in Transition. *The Journal of Risk and Insurance*. Vol. 62, No. 3. Tillgänglig: <JSTOR>

Klein, Robert W. & Phillips, Richard D & Shiu, Wenyan (2002) The Capital Structure of Firms Subject to Price Regulation: Evidence from the Insurance Industry. *Journal of Financial Services Research*. Vol. 21, No. 1-2. Tillgänglig: <SpringerLink>

Liebwein, Peter (2006) Risk Models for Capital Adequacy: Applications in the Context of Solvency II and Beyond. *The Geneva Papers*. Vol 31, s. 528–550. Tillgänglig: <Google Scholar>

Rossum, Anton van (2005) Regulation and Insurance Economics. *Geneva Papers on Risk & Insurance - Issues & Practice*. Vol. 30 No. 1, p43-46. Tillgänglig: <EBSCO>

Lagar, direktiv, föreskrifter och allmänna råd (gällande 2009-12-13)

Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/138/EG av den 25 november 2009 om upptagande och utövande av försäkrings- och återförsäkringsverksamhet (Solvens II)

FFFS 2008:26 Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd om årsredovisning i försäkringsföretag

Försäkringsrörelselag (1982:713)

IAS 16: Materiella anläggningstillgångar

IAS 37: Avsättningar, eventalförpliktelser och eventaltillgångar

IAS 38: Immateriella tillgångar

IAS 39: Finansiella instrument: Redovisning och värdering

IAS 40: Förvaltningsfastigheter

IFRS 4: Försäkringsavtal

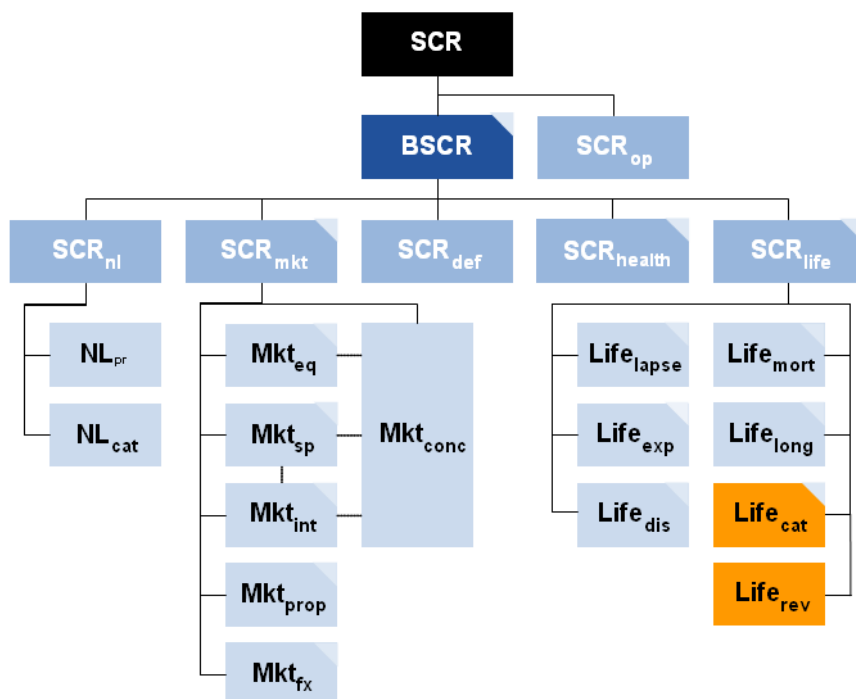
Lag (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag (ÅRFL)

RFR 2 Redovisning för juridiska personer

Årsredovisningslag (1995:1554) (ÅRL)

Bilaga A. Standardmodell enligt Solvens 2

Väljer ett försäkringsbolag att beräkna SCR enligt standardmodellen så beräknar man summan av det primära solvenskapitalkravet, kapitalkravet för operativ risk samt justeringsbelopp för förlusttäckningseffekter genom försäkringstekniska avsättningar och uppskjutna skatter.¹⁷³

Det primära solvenskapitalkravet ska omfatta enskilda riskmoduler aggregerade enligt en matematisk formel. Minst följande fem riskmoduler ska ingå i beräkningen:

- Teckningsrisk vid livförsäkring
 - Dödsfallsrisk
 - Livsfallsrisk (Minskad dödlighet)
 - Invaliditets- och sjukrisk
 - Driftkostnadsrisk (Vid långa avtal)
 - Omprövningsrisk (Ändrade livräntor pga. rättsliga förhållanden eller hälsostatus hos de försäkrade)
 - Annullationsrisk (förseningar, uppehåll, förnyelse och återköp av premier)
 - Katastrofrisker (väsentlig osäkerhet i prissättnings- och avsättningsantaganden i fråga om extrema och onormala händelser)
- Teckningsrisk för sjukvårdsförsäkring
 - Driftkostnadsrisk
 - Premie- och reservrisker (Variationsrisk för tid, frekvens och svårighetsgrad av de försäkrade händelserna)
 - Katastrofrisker
- Teckningsrisk för skadeförsäkring
 - Premie- och reservrisker
 - Katastrofrisker

¹⁷³ 2009/138/EG artikel 103

- Marknadsrisk
 - Ränterisk
 - Aktiekursrisk
 - Fastighetsrisk
 - Spreadrisk
 - Valutarisk
 - Koncentrationsrisk (bristande diversifiering)
- Motpartsrisk
 - Möjligheten till förluster pga. konkurs eller sänkta kreditbetyg hos motparter.¹⁷⁴

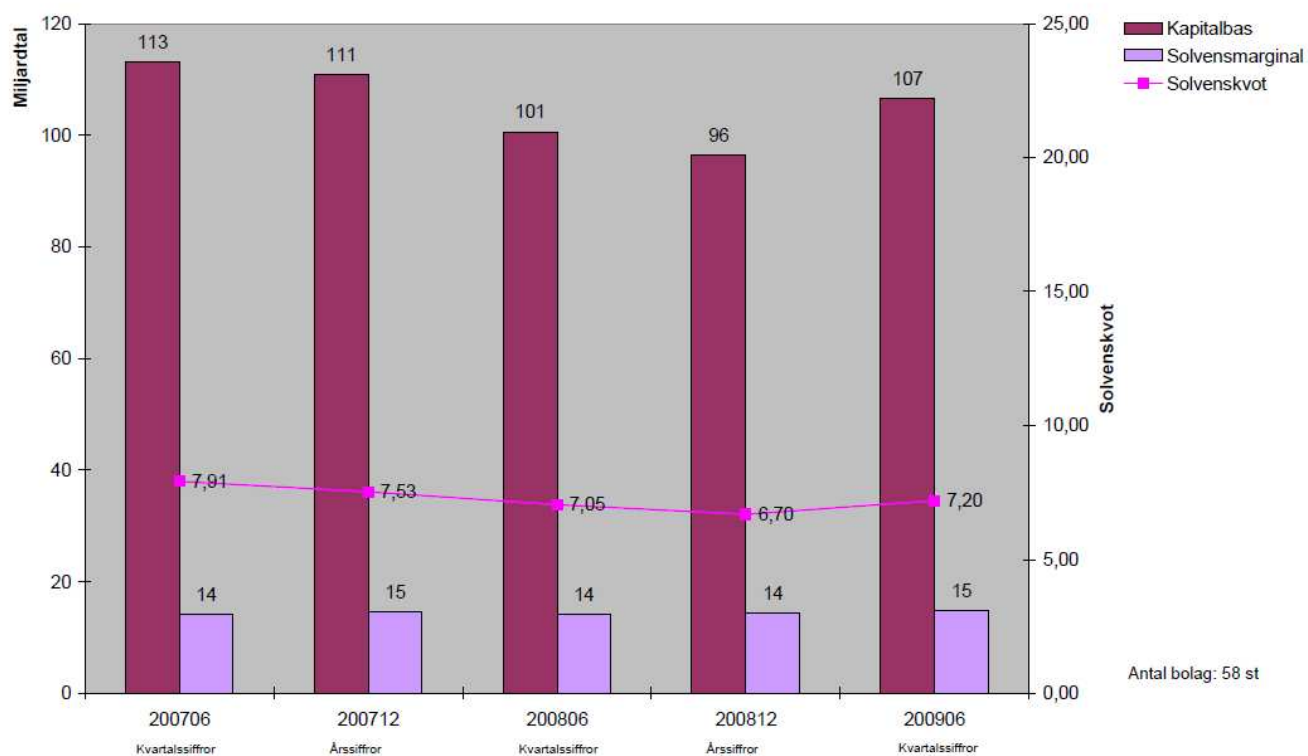
Kapitalkravet för operativ risk innefattar de risker som inte tagits upp i de fem ovanstående riskmodulerna.¹⁷⁵

¹⁷⁴ 2009/138/EG artikel 104

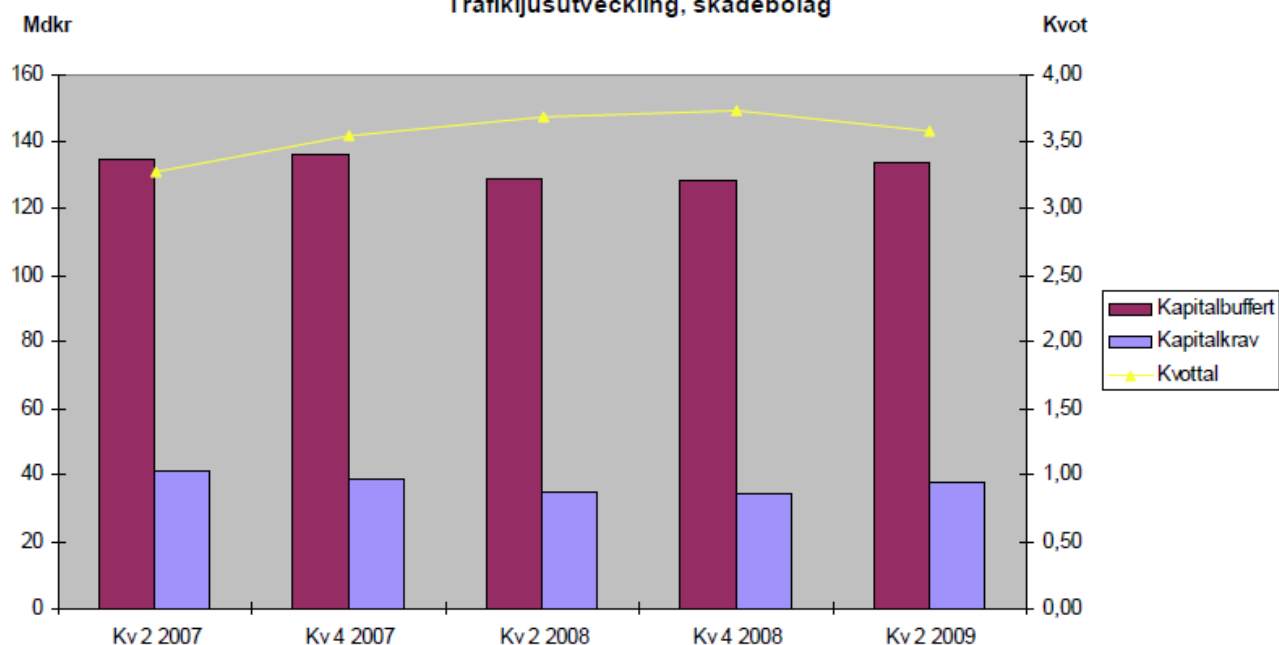
¹⁷⁵ 2009/138/EG artikel 106

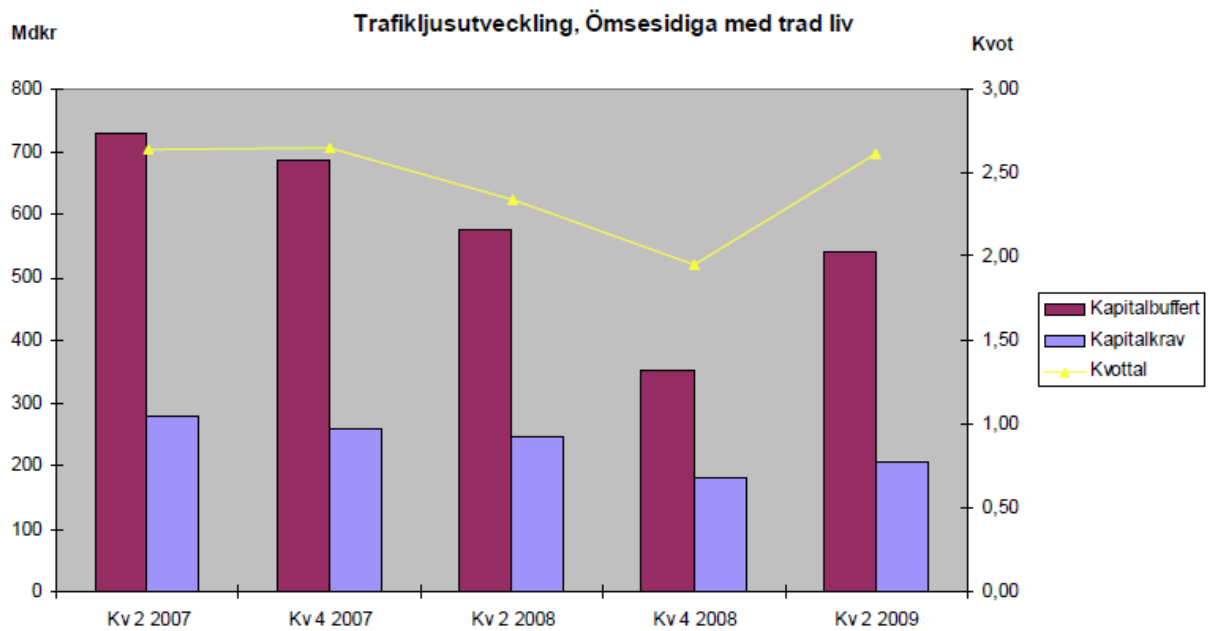
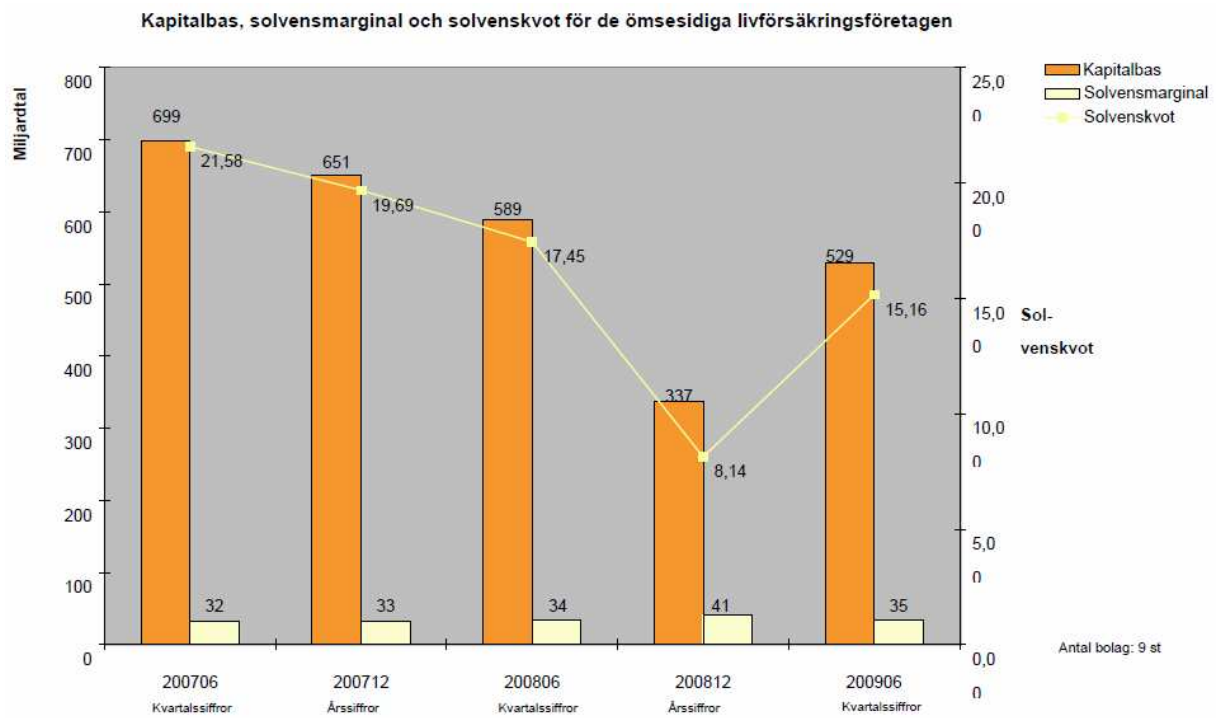
Bilaga B. Resultat av försäkringsbarometern första halvåret 2009

Kapitalbas, solvensmarginal och solvenskvot för skadförsäkringsbolag

Trafikljusutveckling, skadebolag

Bilaga C. Intervjumall försäkringsbolag

Övergripande frågor

- Hur ser ni på direktivet? (Positivt/negativt/nödvändigt)
- Hur långt har ni kommit i förberedandet inför implementeringen av direktivet? Uppfattning om hur långt fram Sverige ligger i förhållande till övriga EU?
- Kommer direktivet att ge konkurrensfördelar eller –nackdelar för svenska bolag?

Kvantitativa aspekter

- Kapitalbas
 - Värdering av skulder (bästa skattning, riskmarginal. Riskfri ränta)
 - Värdering av tillgångar
 - Kvalité på företags kapital, ger Solvens 2 fördelar eller nackdelar för företaget? Rättvisande bild.
- Minimikapitalkrav
 - Skillnader gentemot dagens garantikapitalkrav
- Solvenskapitalkrav
 - Standard/Intern/partiell modell. Vilken? Fördelar nackdelar
 - Blir solvenskapitalkravet större med Solvens 2? Rättvisande bild.
 - Svårigheter med riskkalkylering. Rätt risk till rätt modul.

Kvalitativa aspekter

- Dagens internkontroll och riskhantering? Utökade krav pga Solvens 2? (Kostnader/resurser)
- Kommer ni att inrätta en oberoende internrevisionsfunktion (om det inte redan existerar)? Hur uppnår man oberoende?

Upplysningar/Information

- Skillnader gentemot dagens krav på informationsutgivning? (Kostnader/resurser)
Finns det någon information som måste offentliggöras enligt Solvens 2 som man helst skulle vilja hålla internt?

Bilaga D. Intervjuunderlag Finansinspektionen

Övergripande frågor

Många tidigare studier visar på att solvensreglering inte haft speciellt stor effekt för att förhindra insolvens i försäkringsbolag. Snarare pekar dessa på faktorer som dåligt management och intern kontroll (se t.ex. Sharma-rapporten) som största anledningarna till insolvens. Aspis liv ligger självklart färskt i minnet där anledningen enligt medieuppgifter verkar vara någon form av bedrägeri.

Solvens 2 kan komma att leda till betydande kostnader för företagen, inte bara när det väljer att utforma en modell och eventuellt ökade kapitalkrav. Även rapporteringen och den kostnaden för intern kontroll kommer öka, framför allt de mindre bolagen är oroad över detta.

Ett av huvudmålen med Solvens 2 är att harmonisera regelverket över EU samt öka konkurrensen.

1. Är Solvens 2 nödvändigt för svenska försäkringsbranschen? Svara gärna utifrån både ett pelare 1 (kvantitativa) och pelare 2/3 (kvalitativa) perspektiv. *Uppväger nyttan av direktivet kostnaden (hyptoser: högre premier, mer riskdelning, mindre aktörer) för konsumenter? Hade Solvens 2 kunnat förhindra problemen med Aspis Liv eller gjort att FI upptäckt problemen tidigare?*
2. Tror ni att de ökade kostnaderna kan leda till att mindre/nischade försäkringsbolag kan trängas ut från marknaden? Tror ni att reglerna kommer medföra någon sorts proportionalitetsprincip för att lindra kostnaderna för dessa små bolag?
3. *Tror ni att svenska bolag får någon sorts konkurrensfördel av Solvens 2 gentemot europeiska konkurrenter? Hur långt framme tycker ni Sverige (både FI och bolagen) ligger i implementeringen av Solvens 2 gentemot europeiska konkurrenter?*
4. *Ett problem med harmonisering är att det finns så mycket kulturella skillnader mellan de olika länderna, framförallt när regelverket är detaljreglerat snarare än principbaserat. Tittar man på Basel 2 så går det ganska bra eftersom in/utlåning av pengar är relativt lika över hela Europa. Försäkringsbranschen lyder under helt olika förutsättningar, tror ni att ett harmoniserat detaljerat regelverk fungerar i längden eller måste allt kanske göras om så småningom?*

Kapitalkrav

Solvens 2 medför mycket nytt för försäkringsbolagen, framför allt när det gäller att välja modell. Att välja en intern modell borde kunna leda till att företaget får lägre kapitalkrav och därmed behöva binda upp mindre kapital. Branschen är överens om att SCR (solvenskapitalkrav) kommer bli högre när Solvens 2 implementeras, framför allt efter CEIOPS kom ut med hårdare krav i och med finanskrisen. Samtidigt så kan man utläsa från försäkringsbarometern att de flesta svenska försäkringsbolag har kapitalbaser som ligger långt över nuvarande SCR. Många större företag har interna modeller de går efter istället då man kanske tycker att det formella SCR är för lågt satt.

5. *Tror ni att användandet av intern modell/partiell modell kommer leda till konkurrensfördelar gentemot de företag som väljer att använda sig av standardmodellen? Kan man gradera skillnaden? (liten, god, mycket god)*
6. Tror ni att Solvens 2 kommer innebära att svenska försäkringsbolag kommer bli tvungna att öka sin kapitalbas, eller kommer detta kanske leda till att SCR i Solvens 2 kommer nära det SCR företagen räknar själva med i sina interna modeller? Hur ser ni på risken om högre premier?
7. Ett helt riskbaserat kapitalkrav ger företagen incitament att sänka riskerna för att få ned kapitalkravet. Hur ser ni på risken att försäkringsbolagen kan komma att sluta erbjuda högriskprodukter eller börja mer dela risk med konsumenterna (tex genom högre självrisker)? Tror ni företagen överhuvudtaget rent generellt börja leta sig mot lägre risker? (t.ex. mindre aktier, mer obligationer).
8. Hur ser ni på de strängare kraven som CEIOPS ställt efter QIS 4? *Är målet om att klara 99.5% av värsta utfall rimligt?*

Mycket kritik har riktats mot Basel 2 för att det förvärrar marknadscyklarna i och med dess marknadsvärderade tillgångar/kapitalkrav. När ekonomin går bra är tillgångarna värda mycket och banken får incitament att investera, när sedan marknaden går ned försvann stora värden från tillgångssidan (medan kanske risken ökade och därmed ännu högre kapitalkrav) och banken blev insolvent.

9. Tror ni att försäkringsbolagen, framförallt livbolag med lång duration, kommer ärva samma problem?

Rapportering, internkontroll och tillsyn

Det finns några studier som antyder att marknadsdisciplin är den viktigaste faktorn för en effektiv försäkringsmarknad, vilket kan uppnås genom tex ökad transparens och större tillgänglighet till bolagens rapporter. Utan tvekan kommer Solvens 2 leda till ökad rapportering vilket även lett till viss oro hos försäkringsbolagen. Utöver rapporteringen kommer man också behöva stärka den interna kontrollen och revision.

10. Hur ser ni på den ökade rapporteringen? Finns det risk för att denna blir så stor att man ”inte ser skogen för alla träd?”. Hur tror ni att FI klarar av både den ökade rapporteringen och tillsynen av modeller samt försäkringsbranschen som helhet när ni är relativt små gentemot europeiska motsvarigheter? Ser ni ansvaret som läggs på FI som en börda eller kommer Solvens 2 göra ert arbete lättare?
11. Många företag är oroade över att de kommer behöva bygga upp stora staber och nyanställa för att kraven på intern kontroll och revision från Solvens 2. Hur mycket tror ni att företagen kommer behöva omorganisera sig för att leva upp till kraven?
12. Hur kommer fördelningen av data till offentligheten se ut? Kommer det finnas risk att försäkringsbolagen blir tvungna att dela med sig av ”företagshemligheter” till sina konkurrenter i och med den utökade rapporteringen?
13. Transparens kommer öka om företagen redovisar alla sina risker. Men hur mycket transparens blir det egentligen om alla företag börjar använda sig av interna modeller? (svårighet att förstå, kommer de överhuvudtaget behöva redovisa denna offentligt?)
14. Som avslutade fråga, bara lite kort om vem ni är som svarat. Namn och titel räcker gott.

Bilaga E Resultat utökad CCF

Criterion	United States	European Union	Switzerland
1. Getting the appropriate incentives			
2. Formula should be risk-sensitive			
3. Formula should be appropriately calibrated			
4. Focus on the highest insolvency costs for economy as a whole			
5. Focus on economic values			
6. System should discourage misreporting			
7. Formula as simple as possible			
8. Adequacy in economic crises and systematic risk			
9. Assessment of management			
10. Flexibility of framework over time			
11. Strengthening of risk management and market transparency			

Legend: ● Fully satisfied ○ Not satisfied

(Holzmüller 2008)